

**ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET
BODEMARCHIEF IN OVERIJSE
(VLAAMS-BRABANT)
*VERKAVELING GROTSTRAAT-
WAVERSESTEENWEG***

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 376

Rapport opgemaakt door:

Derbystraat 51
9051 Gent

juni 2017

Dossiernr. 20999.R.01

Projectcode OE: 2017B318

Gent

COLOFON

Titel

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF IN OVERIJSE (VLAAMS-BRABANT) VERKAVELING GROTSTRAAT-WAVERSESTEENWEG

Auteurs

ABO NV

Opdrachtgever

Talboom NV

Projectnummer

- 20999 (intern)
- 2017B318 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, Maart 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 376

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	10/03/2017	Interne draft
v1	14/03/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	14/03/2017	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	VERSLAG VAN RESULTATEN.....	7
1	INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE).....	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Samenvatting.....	7
1.3	gegevens.....	8
1.4	Doel van het onderzoek.....	9
1.5	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.6	Afbakening studiegebied.....	9
1.7	Onderzoeksstrategie.....	11
2	AARD VAN DE BEDREIGING.....	13
2.1	Huidige situatie.....	13
2.2	Toekomstige situatie	15
3	ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE	19
3.1	Topografische situering	19
3.2	Bodemkundige situering.....	22
4	ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	30
4.1	Inventarissen onroerend erfgoed.....	30
4.2	Cartografische bronnen.....	36
4.3	Recente landschapsveranderingen	40
5	GEMOTIVEERD ADVIES	43
5.1	Interpretatie en Datering	43
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	43
5.3	Samenvatting.....	46
6	KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING.....	47
7	BIBLIOGRAFIE.....	48
7.1	Literaire bronnen.....	48
DEEL 2	BIJLAGEN.....	50

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017).....	10
Figuur 2: Het projectgebied (blauwe polygoon) weergegeven op het GRB met aanduiding van de kadastrale gegevens (bron: Geopunt 2017).....	10
Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Kadaster 2017)	11
Figuur 4: Bestaande situatie - Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017).....	13
Figuur 5: Bestaande situatie - Grondplan (Bron: Opdrachtgever 2017)	14
Figuur 6: De toekomstige bouwplannen en het inplantingsplan – Legende Figuur 7 (Bron: Opdrachtgever 2017)	15
Figuur 7: De toekomstige bouwplannen – Legende Figuur 6 (Bron: Opdrachtgever 2017)	16
Figuur 8: De toekomstige bouwplannen – typeprofielen bebouwing (Bron: Opdrachtgever 2017).....	17
Figuur 9: De toekomstige bouwplannen – dwarsprofiel oprit en parkeerplaats (Bron: Opdrachtgever 2017).....	17
Figuur 10: De toekomstige bouwplannen – typedwarsprofiel weg (Bron: Opdrachtgever 2017)	18
Figuur 11: Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017).....	19
Figuur 12: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met hoogteprofielen van het studiegebied (geel) (bron: Gepunt).....	20
Figuur 13 <i>Hillshade</i> (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)	21
Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017).....	22
Figuur 15: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 2) (bron: Geopunt 2017)	24
Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 2) (bron: Geopunt 2017)	25
Figuur 17: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017).....	26
Figuur 18: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017).....	27

Figuur 19: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	28
Figuur 20: Bodemgebruikskaat met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	29
Figuur 21: Tabel met geraadpleegde bronnen	30
Figuur 22: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed en het onderzoeksgebied (blauw) (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017)	31
Figuur 23: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de regio.....	32
Figuur 24: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding studiegebied (blauwe polygoon) en beschermde stads- en dorpsgezichten (lichtblauw vlak) (bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2017).....	32
Figuur 25: De CAI-meldingen in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied (rood)	33
Figuur 26: Overzichtstabel CAI-locaties in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (rood)	34
Figuur 27: De schuilkelder onder het onderzoeksgebied (Bron: Aertsen 2013 – Foto: Fred Vanwezer)	35
Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)...	36
Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	37
Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017).....	38
Figuur 31: Vandermaelen kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)	39
Figuur 32: Popp kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017).	39
Figuur 33: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, zwart-wit 1971) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)	40
Figuur 34: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 1979-1990) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)	41
Figuur 35: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)	42

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Verkaveling Grotstraat-Waversesteenweg, Overijse, late middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd

1.2 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO NV naar aanleiding van een nieuwbouwproject en de voorzieningen aangaande de aanpalende weg Grotstraat-Waversesteenweg. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten en sporen te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering is.

- 1) Uit het onderzoek blijkt, dat er prehistorische resten in het onderzoeksgebied kunnen worden aangetroffen. Voor de Metaaltijden is de verwachting eerder laag. Voor de Romeinse Tijd is de verwachting matig. Voor de vroege middeleeuwen geldt ook een lage verwachting, maar voor de Late middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd moeten we van een hoge verwachting uitgaan.*
- 2) Uit de analyse van de beschikbare bronnen blijkt, dat er kan worden verwacht, dat het onderzoeksgebied sporadisch in gebruik was als landbouw/weidegrond sinds de Romeinse Tijd. Over ander gebruik is geen informatie voor handen. Vanaf de Nieuwe Tijd is er zeker een continu gebruik als landbouwgebied met bewoning geattesteerd. Binnen het onderzoeksgebied is er een goed bewaarde schuilkamer uit de eerste helft van de 20ste eeuw aanwezig. De geplande werken waarvoor nu een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, zullen een grote impact hebben op de nog onbekende archeologische resten en sporen die in het onderzoeksgebied aanwezig kunnen zijn.*
- 3) De landschappelijke, archeologische en historische gegevens die verzameld zijn in deze bureaustudie tonen aan, dat het onderzoeksgebied gekenmerkt wordt door een uiterst interessante bewoningsgeschiedenis en het potentieel tot archeologische kennisvermeerdering reëel is.*

Uit 1, 2 en 3 kan geconcludeerd worden, dat de verwachting om archeologische resten aan te treffen groot is, gezien het hoge archeologische potentieel. In toepassing van de criteria uit hoofdstuk 5.3 van de Code van Goede Praktijk pleit de kosten-baten afweging daarom voor verder archeologisch vooronderzoek.

1.3 GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017B318
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Jan Coenaerts
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2015/000008
Naam + adres studiegebied	Verkaveling Matexi
- straat + nr.:	Grotstraat-Waversesteenweg
- postcode :	3090
- fusiegemeente :	Overijse
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	NW: 162309, 162397 NO: 162377, 162403 ZW: 162443, 162185 ZO: 162498, 162244
Kadaster	
- Gemeente :	Overijse
- Afdeling :	6
- Sectie :	E
- Percelen :	73n, 72n ² , 80s ²
Onderzoekstermijn	Februari-Maart 2017
Thesauri	Bureauonderzoek, Verkaveling Grotstraat-Waversesteenweg, Overijse, Late Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd

1.4 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief, dat potentieel in het onderzoeksgebied aanwezig is, door de nakende bodemingrepen is bedreigd. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Daarnaast wordt nagegaan welke de staat van bewaring is, die we kunnen verwachten voor deze potentiële, archeologische sporen en resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande bodemingreep zou zijn op deze potentiële archeologische sporen en resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit de bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.5 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kadert in een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag en kwam tot stand in opdracht van de opdrachtgever naar aanleiding van de realisatie van een verkaveling en de bouw van 22 vrijstaande en halfopen eengezinswoningen. Het ontwerpdossier is van de hand van Talboom Group uit Puurs.

Het onderzoeksgebied bevindt zich niet in een vastgestelde archeologische zone, niet een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt en niet in een beschermde archeologische site. De totale perceelsoppervlakte daarentegen is wel groter dan 3.000 m² en de effectieve bodemingreep bedraagt meer dan 1.000 m². Hierdoor is een archeologisch vooronderzoek verplicht volgens art. 5.4.1. van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet van 2015. Op deze juridische basis wordt voorafgaand aan de bouwvergunning een archeologienota zonder ingreep in de bodem opgesteld.

De opmaak van deze nota gebeurt conform de 'Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen' (2015) en de door het Agentschap Onroerend Erfgoed verspreide bijkomende richtlijnen in verband met het opstellen van archeologienota's.

1.6 AFBAKENING STUDIEGEBIED

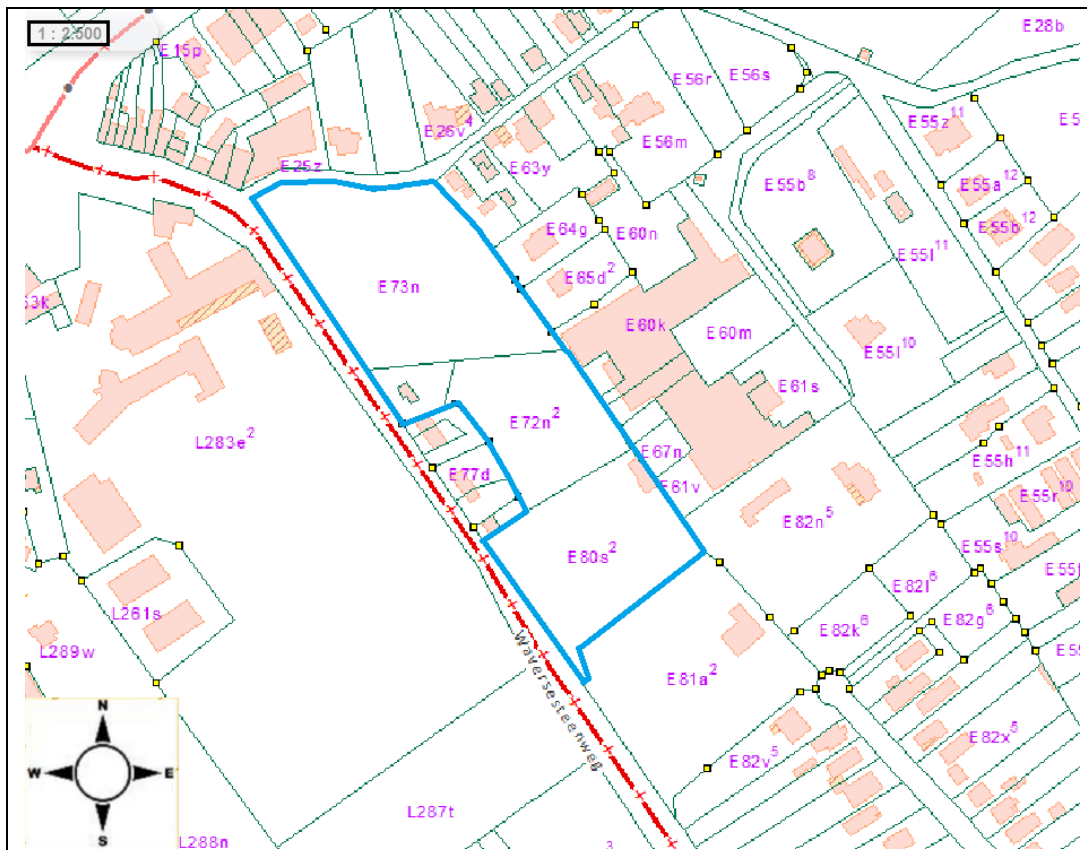
Het onderzoeksgebied, dat voorwerp is van dit archeologische bureauonderzoek, ligt op de hoek van de Grotstraat en de Waversesteenweg te Overijse, net tegenover het Sint-Martinuscollege in Overijse. Op het gewestplan ligt het onderzoeksgebied in een zone met als hoofdbestemming 'Woongebieden met een landelijk karakter'. Het onderzoeksgebied wordt rondom begrensd door bewoning en weiland. Het terrein is ca. 1,4 ha groot en verkeert in goede staat van onderhoud. Het onderzoeksgebied is grotendeels beplant met bomen en er staan her en der nog enkele gebouwen op.

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Figuur 2: Het projectgebied (blauwe polygoon) weergegeven op het GRB met aanduiding van de kadastrale gegevens (bron: Geopunt 2017)

Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Kadaster 2017)

De kadasterkaart als bron voor het onderzoek naar de historische en archeologische gelaagdheid geeft een goed beeld van de historische bewoning. De oorspronkelijke perceelsindeling is een relatief stabiel element, die vaak een prestedelijke oorsprong kent. Ondanks de processen van herverdeling blijven oude bezitsgrenzen en straatpatronen lang zichtbaar in het landschap.

1.7 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Deze archeologienota bestaat uit een bureaustudie (vooronderzoek zonder ingreep in de bodem). De bedoeling van dit bureauonderzoek is om tot een waardering van het archeologisch potentieel (= de ondergronds nog aanwezige archeologische erfgoedwaarden) binnen het projectgebied te komen. De aard van de civiel-technische werken dient te worden afgewogen ten opzichte van de beschikbare kennis van het projectgebied op topografisch, bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak om zo een onderbouwde inschatting te kunnen maken van het archeologisch potentieel van het projectgebied.

Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen gesteld worden:

- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Hoe verhouden de gekende archeologische sites in de buurt zich tot het landschap?
- Is de bodemopbouw in het onderzoeksgebied intact, gedeeltelijk of volledig verstoord?
- Wat is de bewaringstoestand van deze sites?
- Wat zijn de karakteristieken van deze sites?
- Wat betekent dit voor het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Welke impact hebben de voorziene werken op de bodem?

- Is verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

Twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werd zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het doel van deze hoofdstukken is dan ook om een beoordeling te maken van het onderzoeksgebied op basis van gekende landschappelijke, historische, cartografische en archeologische informatie. Vervolgens wordt gekeken in welke mate het terrein nog voldoende intact is. Daarna wordt het archeologisch verwachtingsprofiel geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze civieltechnische werken te bepalen en een advies te formuleren.

Het bureauonderzoek werd opgemaakt op een PC met *Office-software*. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (*QGis*). In dit softwarepakket werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van de WMS-lagen en/of de *shapefiles* die ter beschikking gesteld worden door de Vlaamse overheid via www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be en de website van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied kende in het verleden hoofdzakelijk een agrarisch gebruik (Figuur 4-5). Centraal staat er een grote schuur in het onderzoeksgebied en her en der bevinden zich nog wat kleinere schuurtjes rondom. Dwars over het onderzoeksgebied loopt er nog een veldweg. Het grootste deel van het onderzoeksgebied is tegenwoordig met bomen beplant, zodanig dat het zelfs een bebost uitzicht heeft. Deze bomen zijn echter van een relatief recente datum, aangezien het onderzoeksgebied in het recente verleden een veel opener karakter had en veel intensiever voor land- en tuinbouwactiviteiten werd gebruikt. Zo zouden er tot in het recente verleden een aantal serres voor de druiventeelt in het onderzoeksgebied gestaan hebben. De druiventeelt, aangevat *ca.* 1878, kende in Overijse een bloeiperiode tussen beide wereldoorlogen en veranderde sterk het aspect van de gemeente. Deze serres zijn nu in het onderzoeksgebied grotendeels verdwenen. Ten noorden wordt het onderzoeksgebied begrensd door de Grotstraat. Ten westen van het onderzoeksgebied bevindt zich de Waversesteenweg.

Figuur 4: Bestaande situatie - Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Figuur 5: Bestaande situatie - Grondplan (Bron: Opdrachtgever 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Figuur 6: De toekomstige bouwplannen en het inplantingsplan – Legende Figuur 7 (Bron: Opdrachtgever 2017)

LEGENDE (zie plan x voor algemene legende)	
	Afbakening te verkavelen zone
art. 1.4. nutsvoorzieningen	
	zone HS-cabine
	zone nutsleidingen
art. 2. hoofdgebouw(en)	
	zone hoofdgebouwen
art. 3. bijgebouw(en)	
	zone bijgebouwen
	overdruk: 'bergruimte'
art. 4. niet-bebouwd gedeelte	
	voortuinstrook
	zijtuinstrook
	achtertuintrook
	overdruk: 'opritten'
	overdruk: 'erfdienstbaarheidszone RWA/DWA'

Figuur 7: De toekomstige bouwplannen – Legende Figuur 6 (Bron: Opdrachtgever 2017)

De geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, omvatten in hoofdzaak bebouwing en de voorzieningen aangaande de aanpalende weg. Deze weg krijgt het statuut 'gemeenteweg'. De weg wordt met asfalt verhard. Verder worden er nutsvoorzieningen aangelegd zoals waterleiding, elektriciteit, riolering (gemengd), gas en telefoon. Verder worden de gebouwen geplaatst binnen de grenzen van de op het plan aangegeven zones. De bebouwingstypologie betreft vrijstaande en halfopen eengezinswoningen. Er worden 22 wooneenheden, met inbegrip van zorgwoningen, binnen het onderzoeksgebied voorzien (Figuur 6-7).

Bouwdiepte per lot:

- loten 1, 2, 6 en 17: min. 7,00m en max. 12,00m
- loten 3-5: min. 9,00m en max. 14,00m
- loten 7-10: min. 6,00m en max. 10,50m
- loten 11-12, 14-15 en 18-20: min. 8,50m en max. 13,50m
- loten 13, 16 en 21-22: min. 5,00m en max. 8,00m

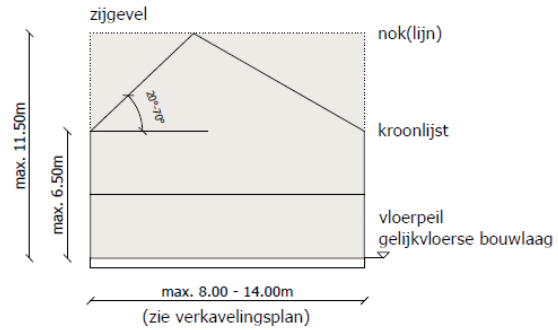
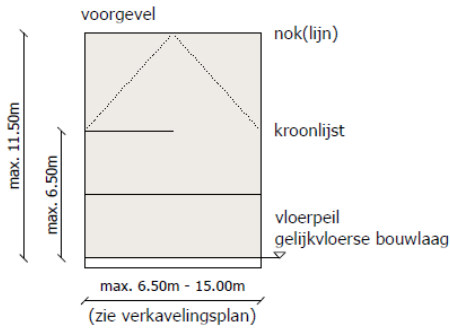
De aanleg (de onderkant van de fundering) bevindt zich op ca. 50 cm beneden maaiveld. Er worden geen kelders voorzien. Wel worden er bovengrondse, afgesloten bergruimten voorzien, eventueel in combinatie met een *carport*. Het vloerpeil van de gelijkvloerse bouwlaag is vrij te kiezen. Hierbij dient als uitgangsprincipe: minimaal grondverzet en maximaal respect voor het bestaande reliëf. De maximaal toegelaten kroonlijsthoogte bedraagt 3,50 m, de maximaal toegelaten nokhoogte bedraagt 5,50 m (Figuur 8).

Elke woning beschikt over minimaal 1 parkeerplaats op eigen terrein. Binnen de zone voor bijgebouwen kan een *carport* of garage worden opgericht. Inpandig parkeren, binnen het hoofdvolume, is niet toegelaten. Bijgebouwen worden enkel opgericht binnen de daartoe bestemde zone en met de bouwlijn verplicht zoals weergegeven op het inplantingsplan.

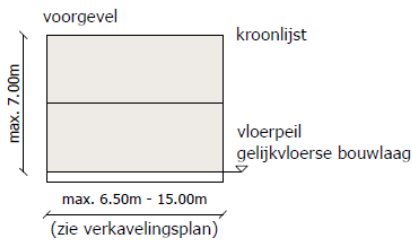
TYPEPROFIELEN BEBOUWING

Loten 1 - 22

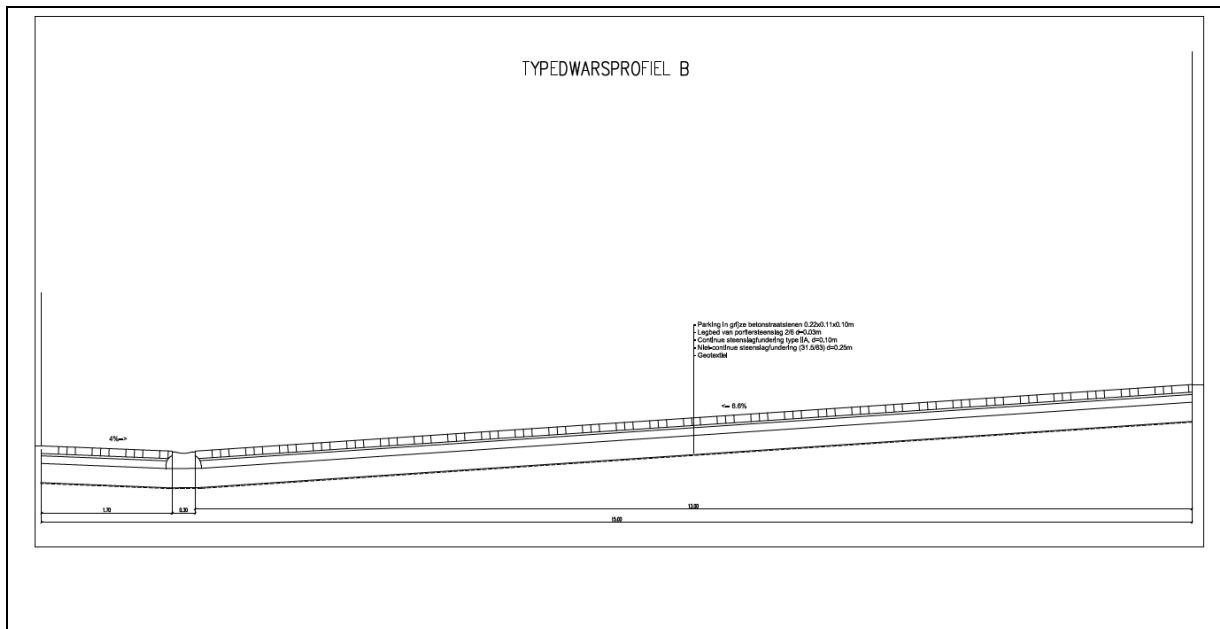
Typeprofiel 1:
Maximaal 2 bouwlagen + hellend dak

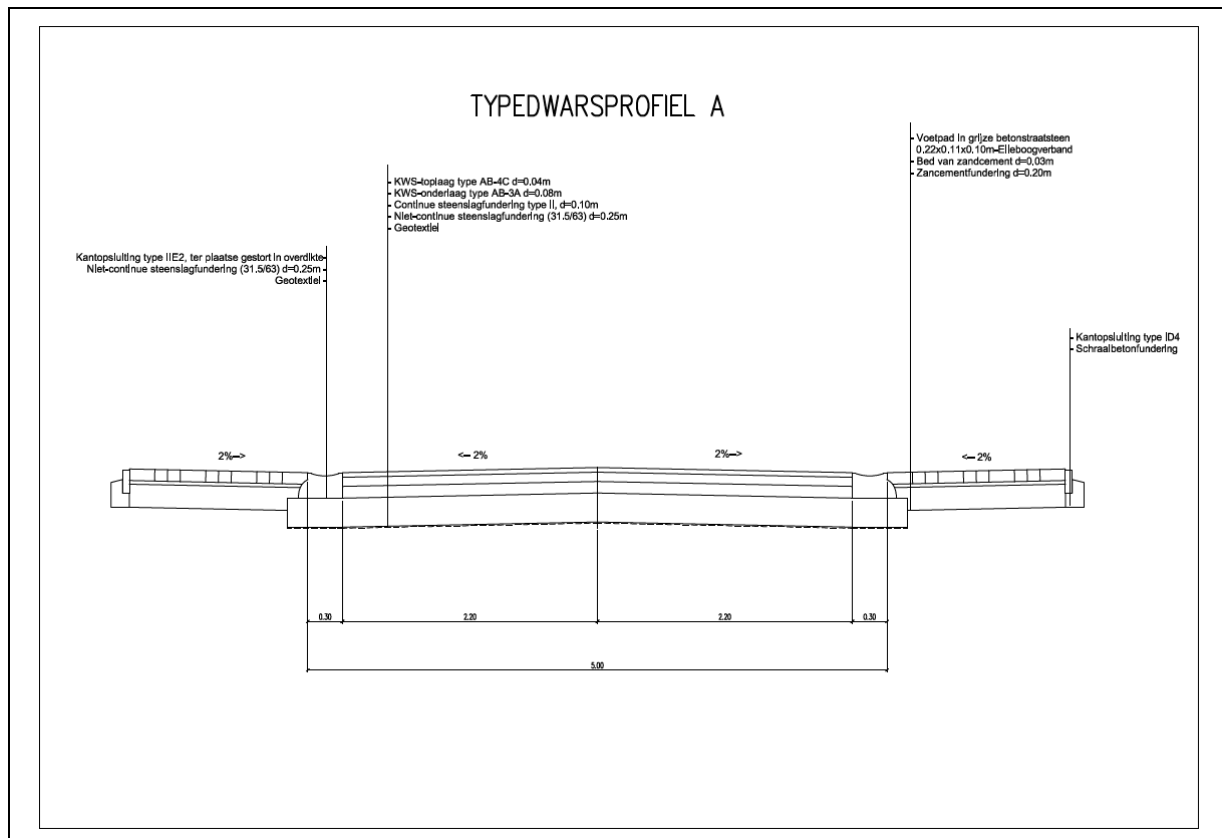
Typeprofiel 2:
Maximaal 2 bouwlagen + plat dak

Figuur 8: De toekomstige bouwplannen – typeprofielen bebouwing (Bron: Opdrachtgever 2017)

Figuur 9: De toekomstige bouwplannen – dwarsprofiel oprit en parkeerplaats (Bron: Opdrachtgever 2017)

Figuur 10: De toekomstige bouwplannen – typedwarsprofiel weg (Bron: Opdrachtgever 2017)

De reliëfwijzigingen worden tot het strikt noodzakelijke beperkt en zijn enkel toegelaten i.f.v. het bouwrijp maken van de kavel, het aanleggen van een terras en bruikbare tuin bij de woning. Op de perceelsgrenzen wordt een levende haag met een hoogte van minimaal 1,80 m te worden aangeplant.

Ook de verhardingen blijven beperkt tot het strikt noodzakelijke. De weg binnen het onderzoeksgebied wordt gefundeerd over de volle breedte van de weg (5 m) en tot op een maximale diepte van ca. 50 cm (Figuur 10).

De distributiecabines voor gas en elektriciteit worden opgericht binnen de zone voor nutsvoorzieningen (lot 23). Nutsleidingen worden bij voorkeur aangelegd binnen de daarvoor voorziene zone op het inrichtingsplan.

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

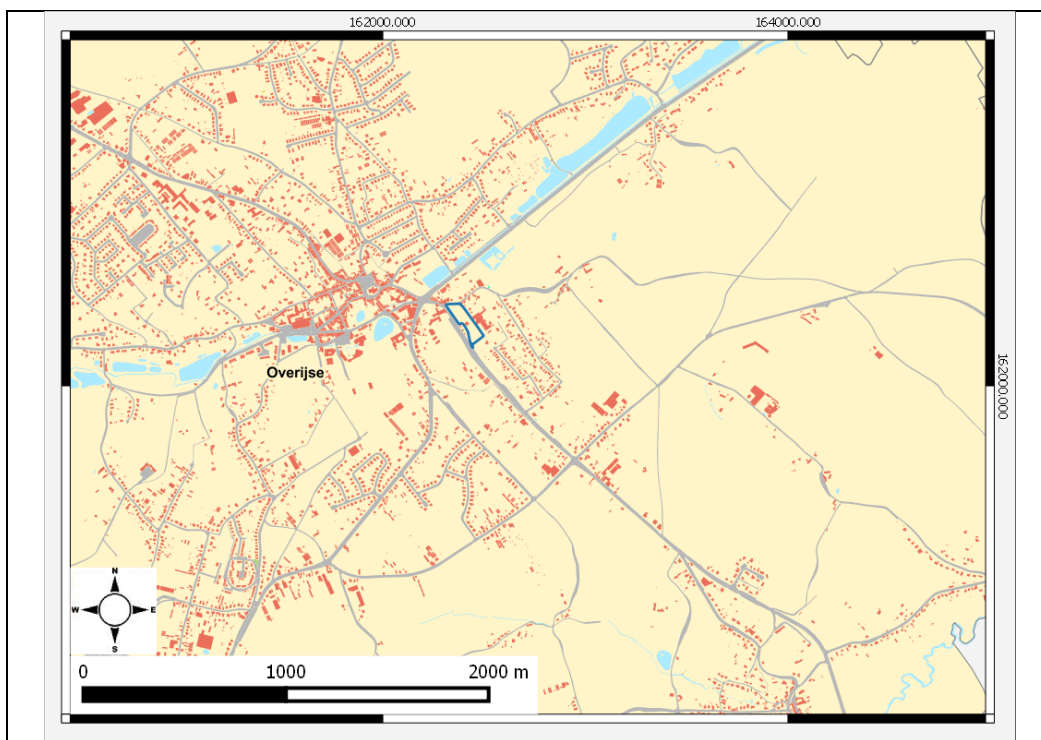
3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied (Figuur 11), dat voorwerp is van dit bureauonderzoek, ligt op de hoek van de Grotstraat en de Waversesteenweg te Overijse. Overijse (Agentschap Onroerend Erfgoed 2017) ligt aan de zuidoostelijke rand van het Zoniënwood in de vruchtbare IJsevallei. De gemeente vormde een knooppunt van wegen tussen Brussel, Tervuren, Mechelen, Leuven naar Waver Namen en Nijvel.

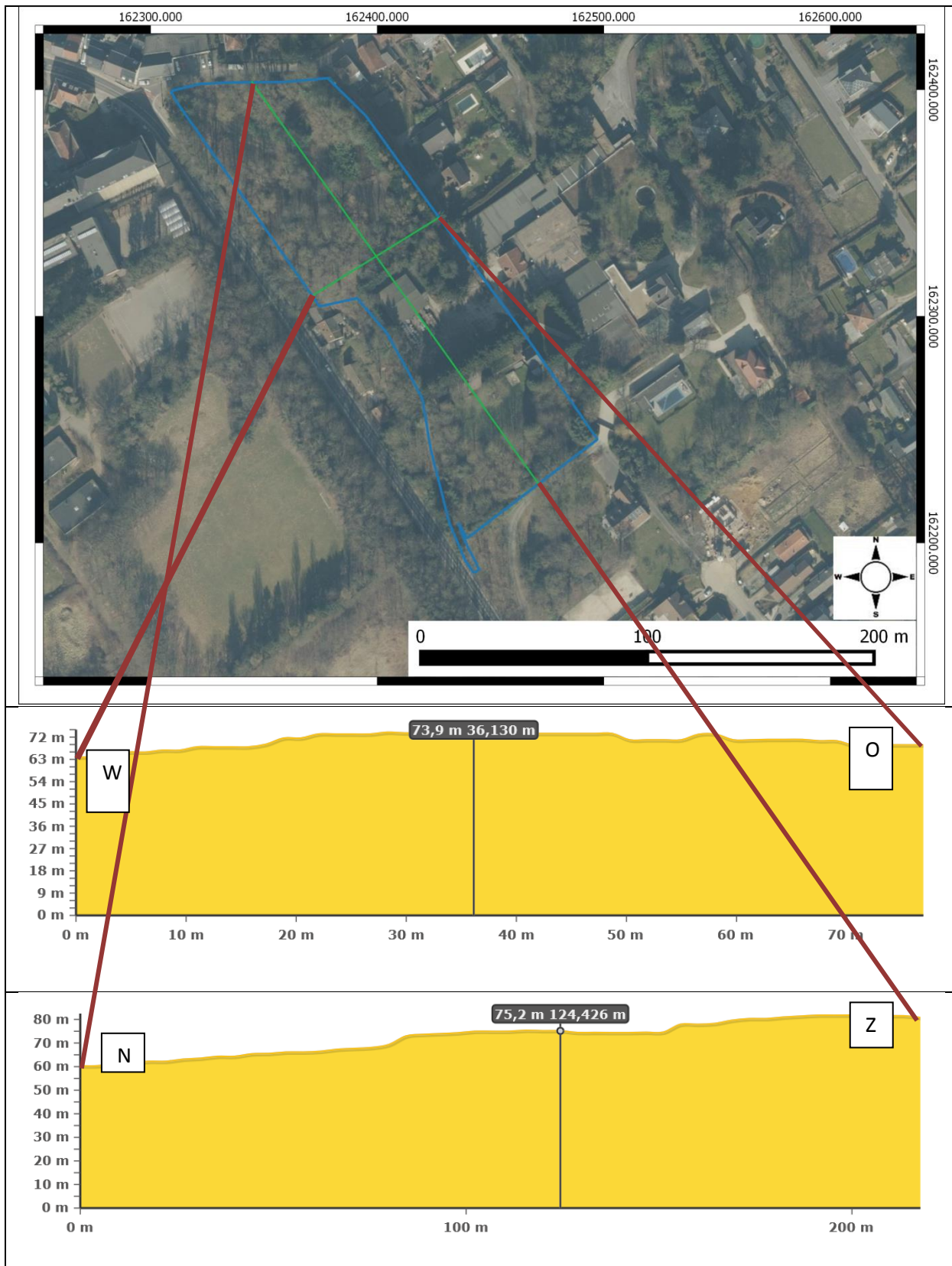
De dorpskern is gelegen op een steile helling met halverwege gelegen de kerk en het gemeenteplein. Het kasteel Isque van de plaatselijke heren is gesitueerd aan de voet van de helling bij de IJse. De belangrijkste elementen van het dorpsgezicht (Agentschap Onroerend Erfgoed 2017) zijn het Justus Lipsiusplein, de tuin van het Justus Lipsiushuis, de Heuvelstraat, het Isque kasteel met tuin, vijver en omheiningsmuur en in het zuidwesten de omgeving van het voormalig Begijnhof.

Het Justus Lipsiusplein vormt samen met de aanzet van de sterk slingerende en hellende Waversesteenweg rond de kerk een karaktervol dorpsplein rond de gotische Sint-Martinus dorpskerk.

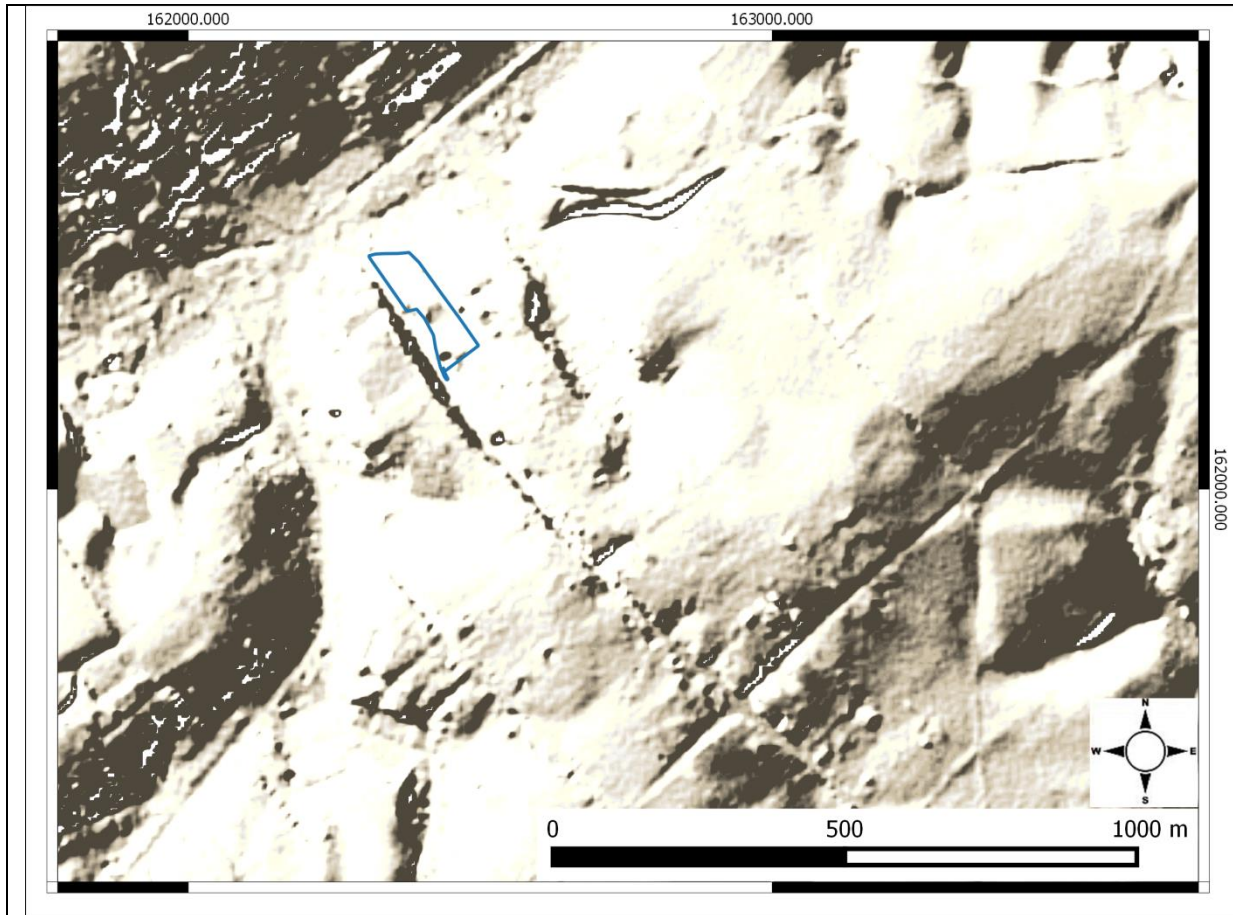
Figuur 11: Details topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Bron: Geopunt 2017)

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Figuur 12: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met hoogteprofielen van het studiegebied (geel) (bron: Gepunt).

Het hoogteverloop binnen het onderzoeksgebied is groot (Figuur 12). De TAW-waarden bedragen van west naar oost: 63 m in het westen, 74 m in het midden en 68 m in het oosten. Van zuid naar noord loopt het onderzoeksgebied af van 81 m in het zuiden, 74 m in het midden en 60 m in het noorden. Dit betekent, dat het onderzoeksgebied gesitueerd is op de helling die in noordelijke richting afloopt naar de beek de IJse.

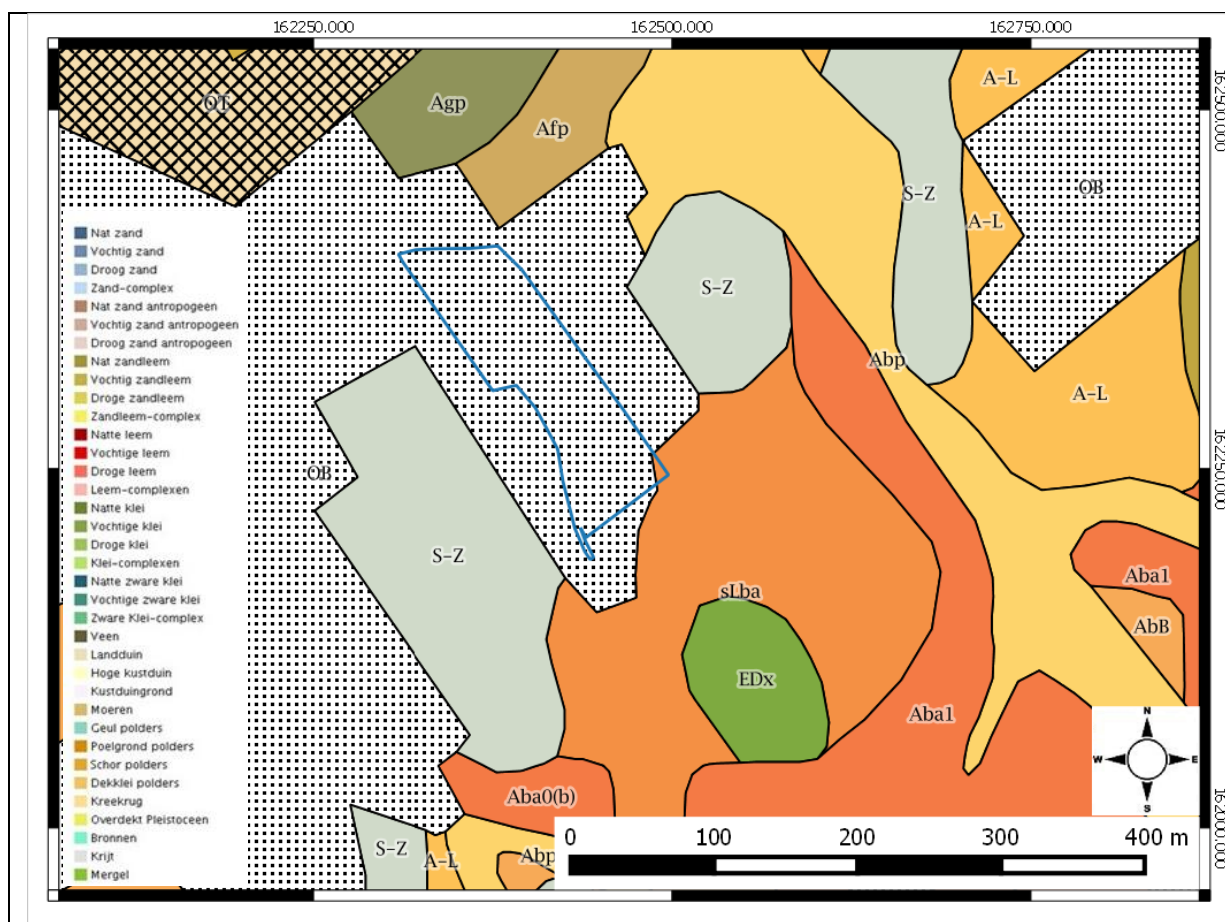
Figuur 13 Hillshade (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

Bij een grotere schaal zoals de detailkaart van de DTM (1 m.), wordt de vertroebeling van de bebouwing zichtbaar in het model. Dit geldt eveneens voor de *hillshade* (Figuur 13), een afgeleide van de DTM (1 m). Toch blijven de rivier en de wegen goed zichtbaar in het model.

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAARTEN

Het onderzoeksgebied bevindt zich bijna volledig in de bebouwde zone (**OB**) waardoor het bodemtype aldaar niet kon worden gekarteerd. In het uiterste zuid-oostelijke puntje bevindt zich de **sLba-bodemserie**. Er kan echter gesuggereerd worden, dat de natuurlijke bodem onder het onderzoeksgebied overeenkomt met de **S-Z-bodemseries** die zich ten oosten en ten westen van het onderzoeksgebied bevinden.

OB: Bebouwde zones

- Bodemtype: OB
- Serie: O = kunstmatige gronden
- Type: B = bebouwde zones

sLba-bodemserie: Droge zandleembodem met textuur B horizont

- Streek: Zandleemstreek
- Bodemtype: sLba

- Substraat: s = Zand op geringe diepte (ondieper dan 75 cm)
- Textuurklasse: L = zandleem
- Drainageklasse: b = droog, niet gleyig
- Profielontwikkelingsgroep: a = met textuur B horizont of met weinig duidelijke kleur B horizont

Deze gronden met textuur B horizont (Van Ranst & Sys 2000) hebben een Ap die ongeveer 25 cm dik is, donkerbruin matig humeus en die rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont, 30 tot 40 cm dik, hieronder komt een meer kleiige textuur B horizont voor. De ondergrond is soms gestratificeerd met afwisselend lemige en zandige laagjes (z). Normaal is de aan klei uitgeloopte horizont meer dan 40 cm dik (Abao) in andere gevallen werd door erosie het profiel afgeknot en rust de Ap direct op de textuur B (Lba1). Roestverschijnselen liggen dieper dan 120 cm. De waterhuishouding is gunstig. De Lba gronden zijn geschikt voor veeleisende akkerbouw (tarwe, suikerbieten), zeer geschikt voor weinig eisende teelten (haver, rogge, aardappelen). Ze komen in aanmerking voor appel, peer, pruim, perzik, niet voor kers. De substraatgronden zijn minder geschikt dan de diepe Lba gronden.

S-Z-bodemseries: Complex van lemig zand + zandgronden

- Streek: Zandleemstreek
- Bodemtype: S-Z
- Textuurklasse: S-Z = lemig zand + zand

Dit complex S-Z (Van Ranst & Sys 2000), n.l. 'niet-gedifferentieerde gronden op lemig zand en zand', groepeert bodems op verschillende moedermaterialen met uiteenlopende textuurklassen, n.l. lemig zand en zand. In dit complex worden de draineringstoestand en de profielontwikkeling vaak niet verder gespecificeerd.

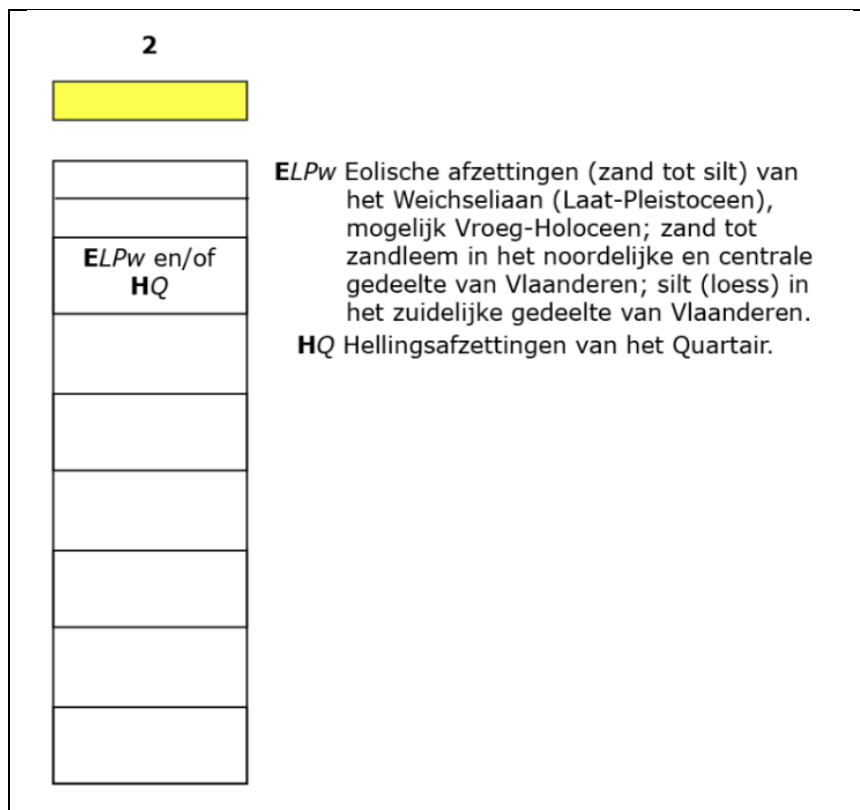
3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Het Quartair werd gekenmerkt door afwisselend koude (ijstijden) en warmere (tussenijstijden) periodes. Aan het begin van het quartair was Midden-België een tertiaire kustvlakte, die stilaan werd opgeheven. Anderzijds zijn er ook de eustatische zeebewegingen die samen met de opheffing de oorzaak zijn geweest van het verlagen van de erosiebasis van de rivieren. Er werkten dus gelijktijdig twee krachten: de opheffing van het land en de riviererosie. De gehele alluviale vlakte van de IJse kan worden beschouwd als oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. Deze oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei schuurde zich gedurende de opeenvolgende ijstijden van het pleistoceen uit en bereikte zijn maximale diepte tijdens het Saale. Tijdens het begin van het Weichsel brachten de winden, die vooral uit het noord-noordwesten kwamen, *loess* en zand mee dat opgewaaid werd uit blootliggende sedimenten. Heel het gebied werd zo met een leemmantel bedekt.

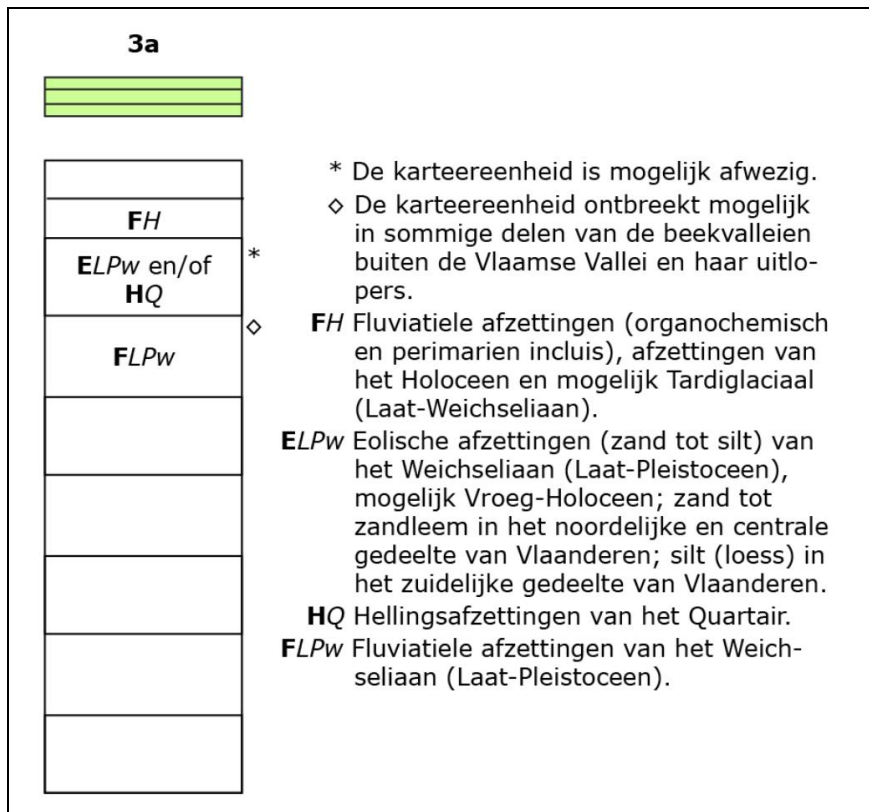
In het onderzoeksgebied treffen we de volgende types aan:

- **Type 2** = Geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (2)

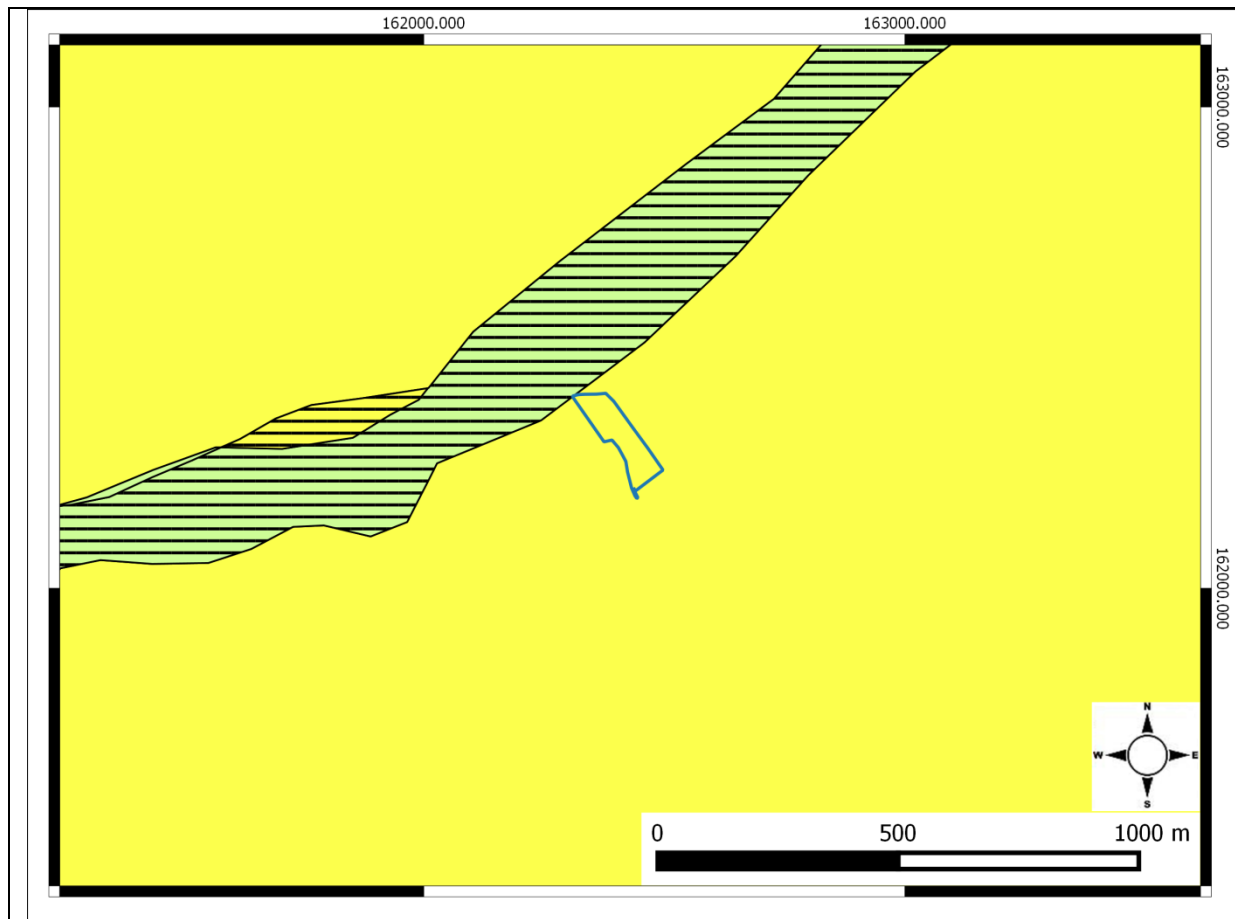
- **Type 3a** = Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene seq

Figuur 15: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 2) (bron: Geopunt 2017)

Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 2) (bron: Geopunt 2017)

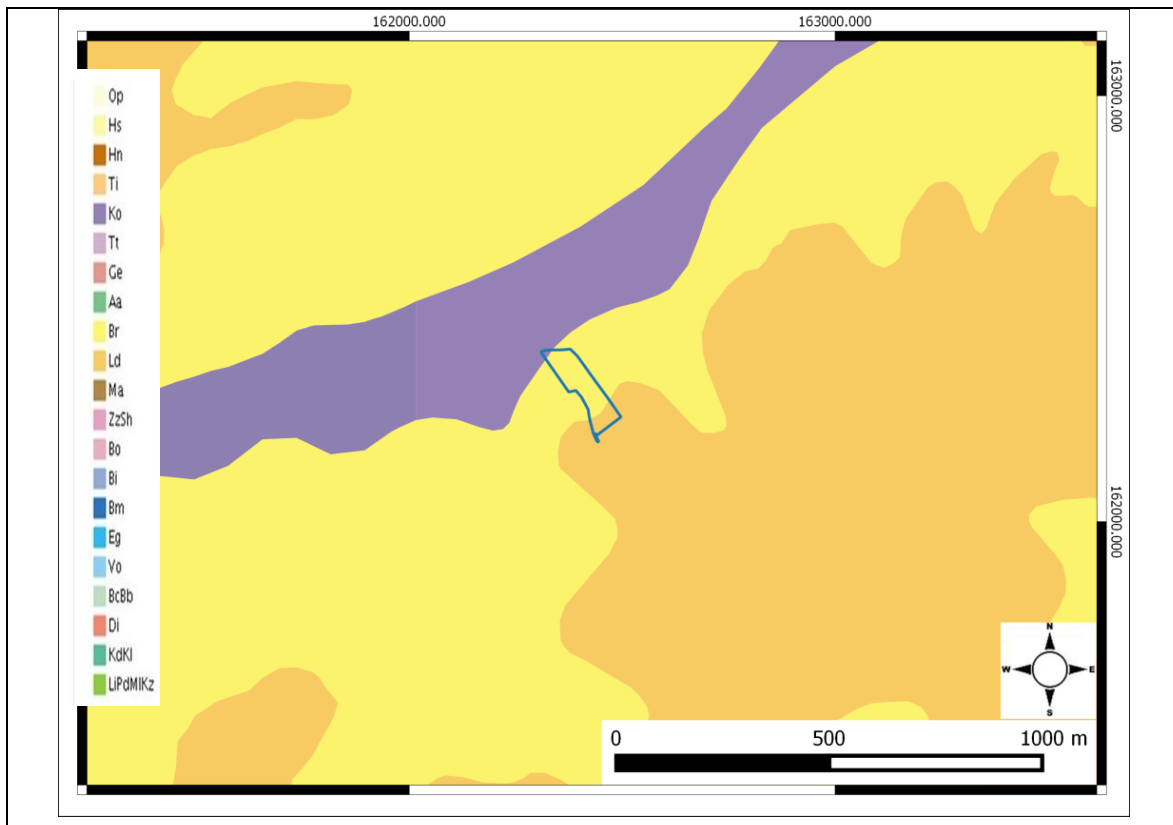
Figuur 17: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:200000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

De regio rond het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door een aantal geologische formaties die bepalend zijn voor de opbouw van het landschap. Het Tertiair is een geologisch tijdperk dat volgt op het Krijt en wordt opgevolgd door het Quartair. Het Tertiair duurde van 65 tot 2,58 miljoen jaar (*Ma*) geleden. Flora en fauna herstelden zich van de extincties aan het einde van het Krijt en er ontwikkelden zich talrijke geheel nieuwe soorten.

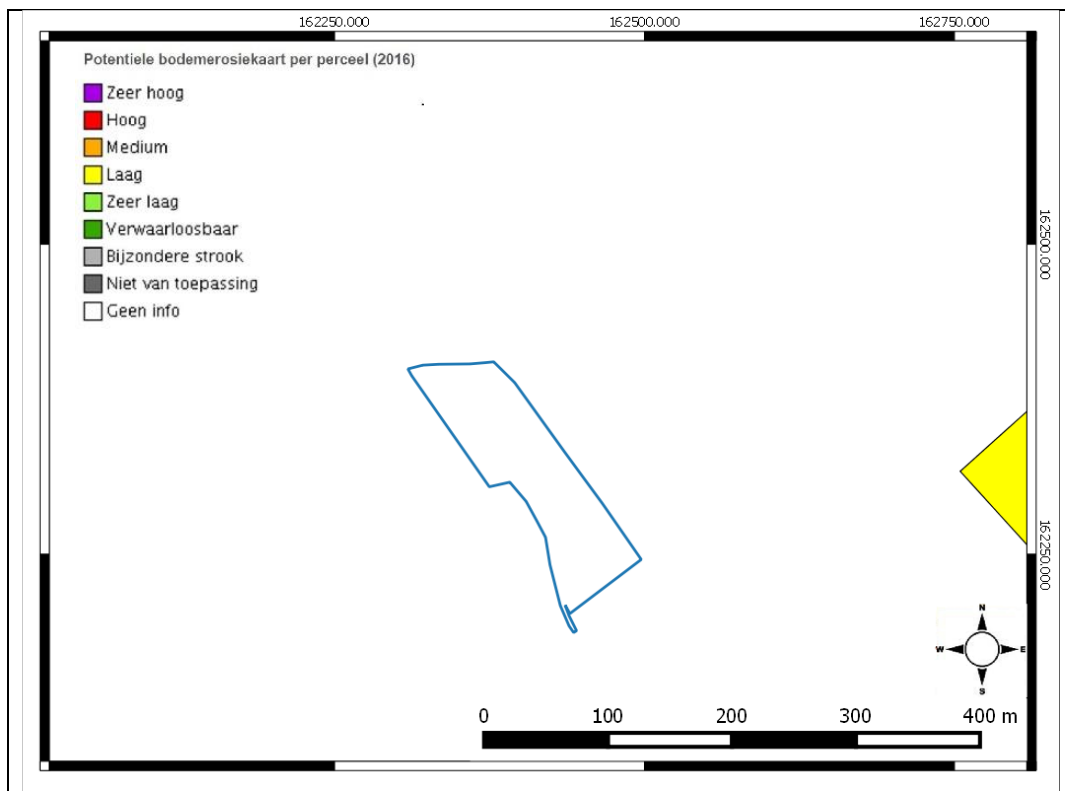
Volgens de Tertiairgeologische kaart behoort het onderzoeksgebied tot de volgende formaties:

- Formatie van Lede (Ld) = lichtgrijs fijn zand, soms kalksteenbanken, kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*), soms glauconiethoudend, basisgrind (Figuur 18: oranje zone)
- Formatie van Brussel (Br) = bleekgrijs fijn zand, kalkhoudend, soms fossielhoudend, kiezel- en kalkzandsteenbanken (Figuur 18: gele zone)
 - Formatie van Kortrijk (Ko) = grijze klei (Figuur 18: paarse zone)

Figuur 18: Gedigitaliseerde tertiairgeologische kaart (1:50000) met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

3.2.4 BODEMEROSIEKAART

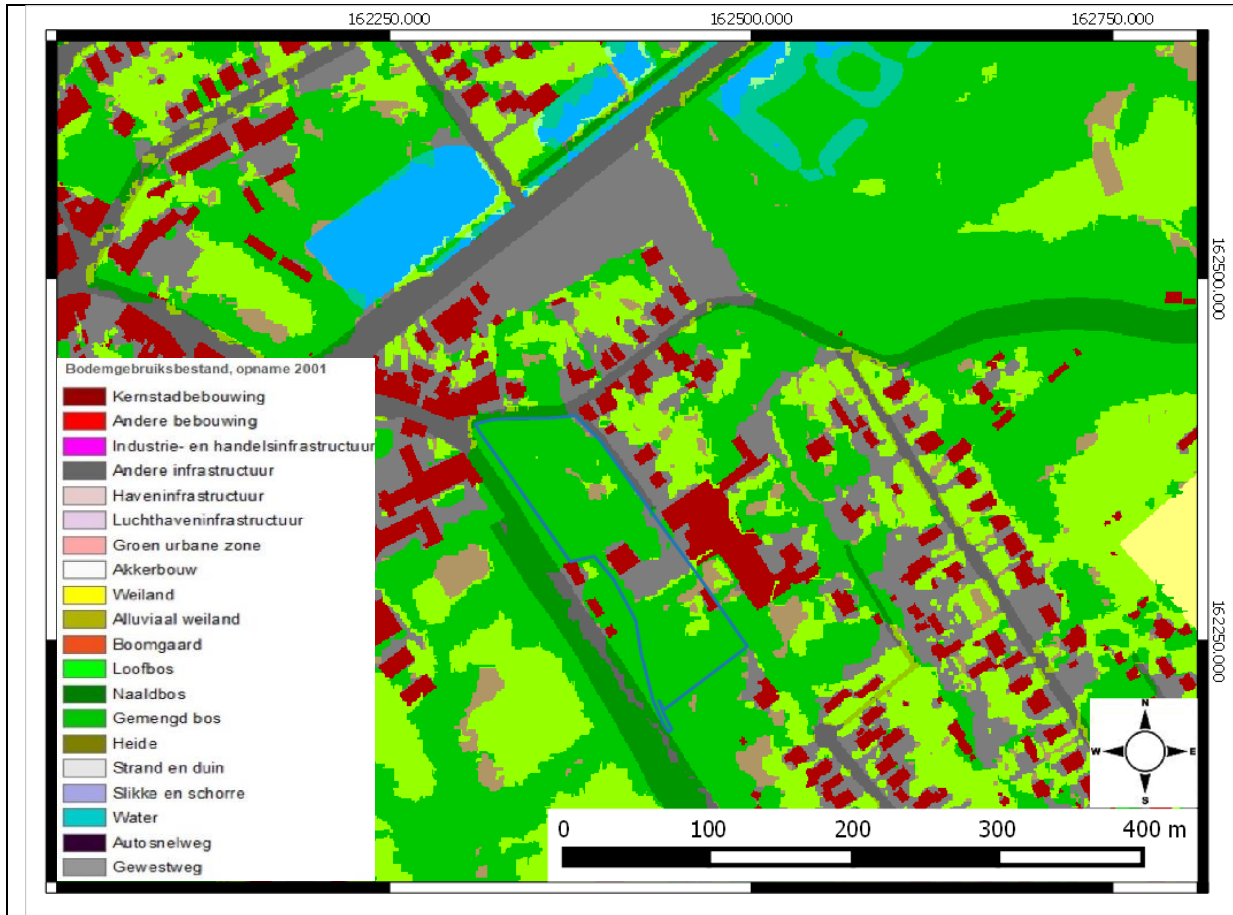

Figuur 19: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

Ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 19) zijn er geen gegevens bekend aangaande de potentiële bodemerosie. Maar, door de aanwezige vegetatie (bomen, struiken en gras) kan worden aangenomen, dat deze tegenwoordig waarschijnlijk laag is.

3.2.5 BODEMGEBRUIKSKAART

Volgens de Bodemgebruiksk kaart wordt het studiegebied gekenmerkt door de aanwezigheid van bebouwde oppervlakte (rood), gemengd bos (groen), weiland (geel) en infrastructuur (grijs). Het merendeel van de omgeving bestaat uit bebouwing en bos (Figuur 20).

Figuur 20: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 3 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Geen relict in de buurt (<1km)
Inventaris Bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.1
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Relevant, cf. 4.1.2
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.3
Inventaris Historische stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Buiten GGA
Wereldoorlog relict	Geen relict in de buurt (<1km)
Andere historisch/ archeologische relict	Niet relevant, cf. 4.1.4
Belgisch Molenbestand van verdwenen molens	Niet relevant, cf. 4.1.5
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, niet gedetailleerd genoeg maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Niet beschikbaar, cf. 4.2.5

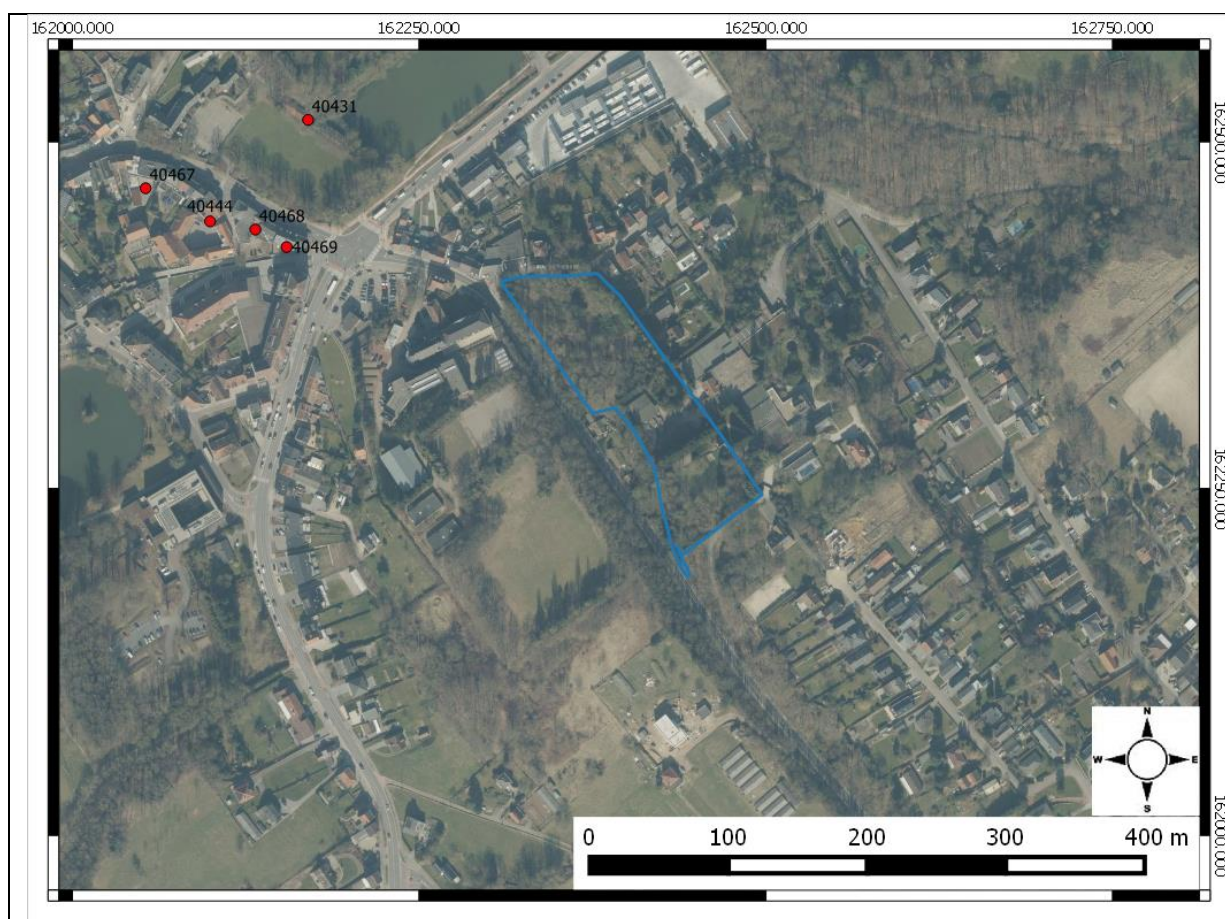
Figuur 21: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtkaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied onmiddellijk aangrenzend aan het studiegebied geen enkele melding van beschermde archeologische sites; beschermde cultuurhistorische landschappen; zones opgenomen in het archeologisch inventaris of wereldoorlog relict/zones.

4.1.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Overijse (Agentschap Onroerend Erfgoed 2017) wordt voor het eerst vermeld in 832 n. Chr. In 1001-1005 worden de inwoners ontslagen van het lepelrecht (belasting) op graan verkocht in Brussel en in 1234 ontvangt Overijse een charter met vrijheden van hertog Hendrik II. Tegenwoordig vormt het Justus Lipsiusplein samen met de slingerende en hellende Waversesteenweg een karaktervol dorpsplein rondom de gotische Sint-Martinuskerk. De bebouwing bestaat grotendeels uit grote dorpswoningen uit de 17de, 18de en 19de eeuw waarvan een groot deel bepleisterd of gecementeerd is.

Figuur 22: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed en het onderzoeksgebied (blauw) (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2017)

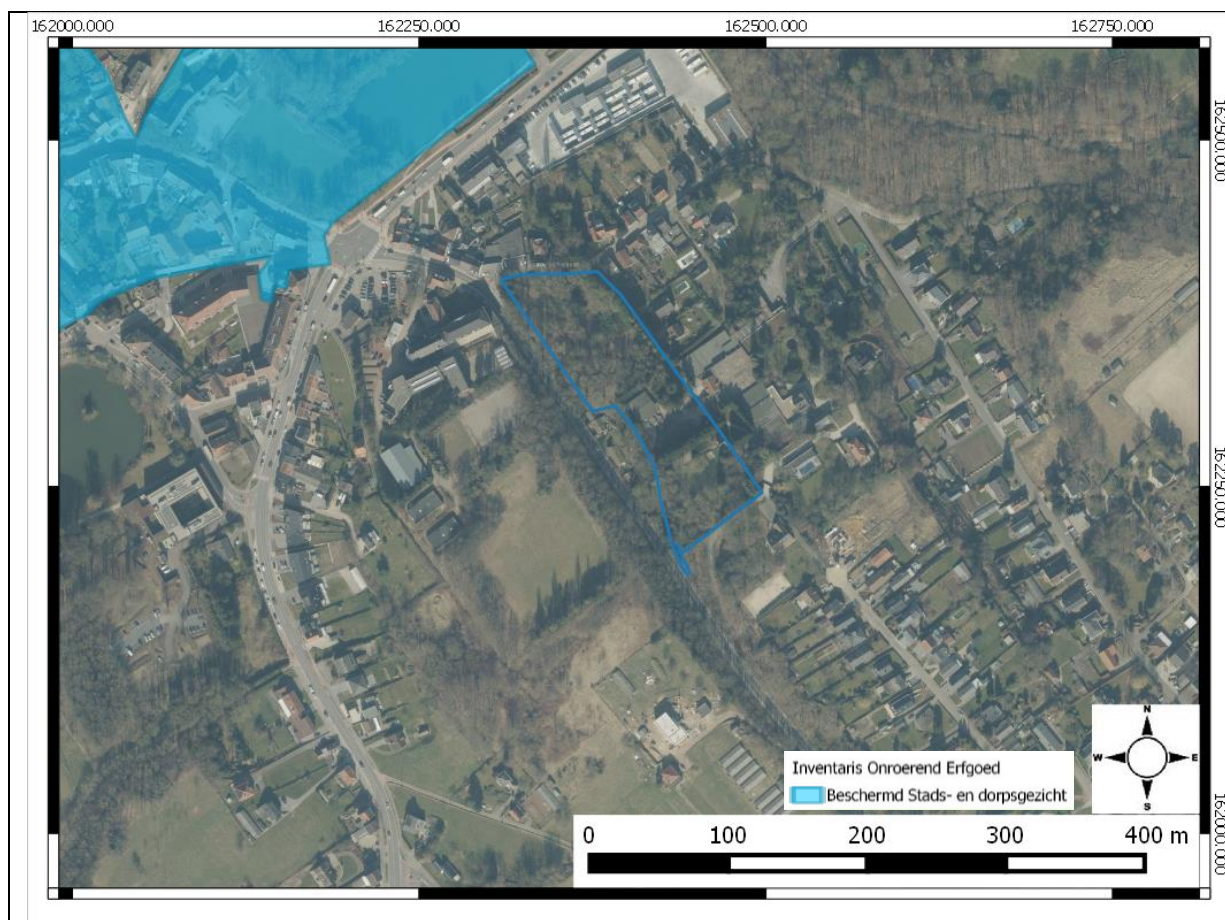
Onderstaande tabel geeft een beknopte inhoud en locatie van het bouwkundig erfgoed in een straal van ongeveer 500 m. rond het onderzoeksgebied:

IBE	Locatie	Omschrijving	Datering
40431	Waversesteenweg 41, Overijse	Kasteel Isque	15 ^{de} eeuw, vierde kwart 16 ^{de} eeuw, eerste kwart 17 ^{de} eeuw, tweede helft 18 ^{de} eeuw
40444	Waversesteenweg 62, Overijse	Brouwerswoning brouwerij Lootvoet	vóór WO I

40467	Waversesteenweg 50, Overijse	Huis Calotte	vierde kwart 18 ^{de} eeuw
40468	Waversesteenweg 68, Overijse	Rijhuis	vierde kwart 17 ^{de} eeuw, eerste helft 18 ^{de} eeuw
40469	Waversesteenweg 74, Overijse	Rijhuis	17 ^{de} eeuw, 18 ^{de} eeuw

Figuur 23: Tabel met de locatie van het bouwkundig erfgoed in de regio

4.1.2 BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

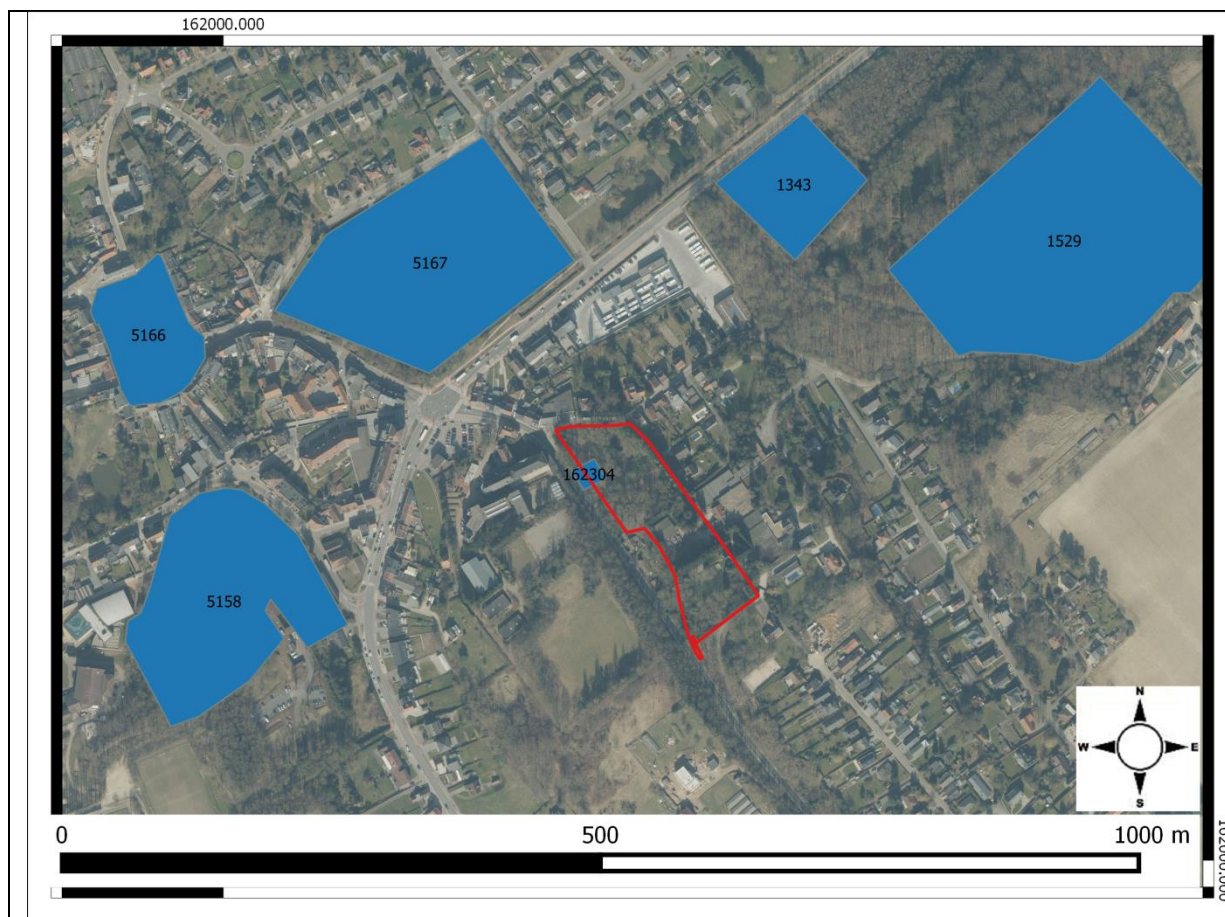

Figuur 24: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding studiegebied (blauwe polygoon) en beschermde stads- en dorpsgezichten (lichtblauw vlak) (bron: Inventaris Onroerend Erfgoed 2017)

Ten noorden van het onderzoeksgebied (Figuur 24) bevindt zich het beschermd stads- of dorpsgezicht Dorpskern Overijse (ID: 864), intrinsiek van 16-10-1980 tot heden (Agentschap Onroerend Erfgoed 2017,2). De belangrijkste elementen van het dorpsgezicht zijn het Justus Lipsiusplein, de tuin van het Justus Lipsiushuis, de Heuvelstraat, het Isque kasteel met tuin, vijver en omheiningmuur en in het zuidwesten de omgeving van het voormalig Begijnhof. De voormalige afspanning “De Bonte Os” heden het druivenmuseum, de Sint-Martinuskerk, het Justus Lipsiushuis met tuin en het Isque kasteel zijn de beschermde monumenten (Agentschap Onroerend Erfgoed 2017,2) in het centrum.

4.1.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

De centrale archeologische inventaris (CAI) is de inventaris van gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. In de CAI vind je informatie over toevalsvondsten, prospectievondsten, opgegraven sites, resultaten van proefsleuvenonderzoek, *etc.* Deze gegevens vormen een aanzet voor de opmaak van archeologische zones, beschermingen en het behandelen van bouwaanvragen. De overzichtskaart (Figuur 25) geeft alle CAI-meldingen in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied weer.

Figuur 25: De CAI-meldingen in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied (rood)

CAI	Locatie	Omschrijving	Datering
1343	Dreef	Motte: Hof van IJse	Late Middeleeuwen
1529	Grotstraat	Hoeve: Hof ten Bisdom	Late Middeleeuwen
5158	IJse	Motte: Hof Ter Borcht	Late Middeleeuwen
5166	Waverse- steenweg	Sint-Martinuskerk en kerkhof	Late Middeleeuwen

5167	Waverse- steenweg	Kasteel van IJse/Kasteel Isque	Late Middeleeuwen
162304	Waverse- steenweg	Bunker: één van de 9 gekende schuilkelders van Overijse onder de tuin van het toenmalige gesticht van ouderlingen	20 ^{ste} eeuw

Figuur 26: Overzichtstabel CAI-locaties in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied (rood)

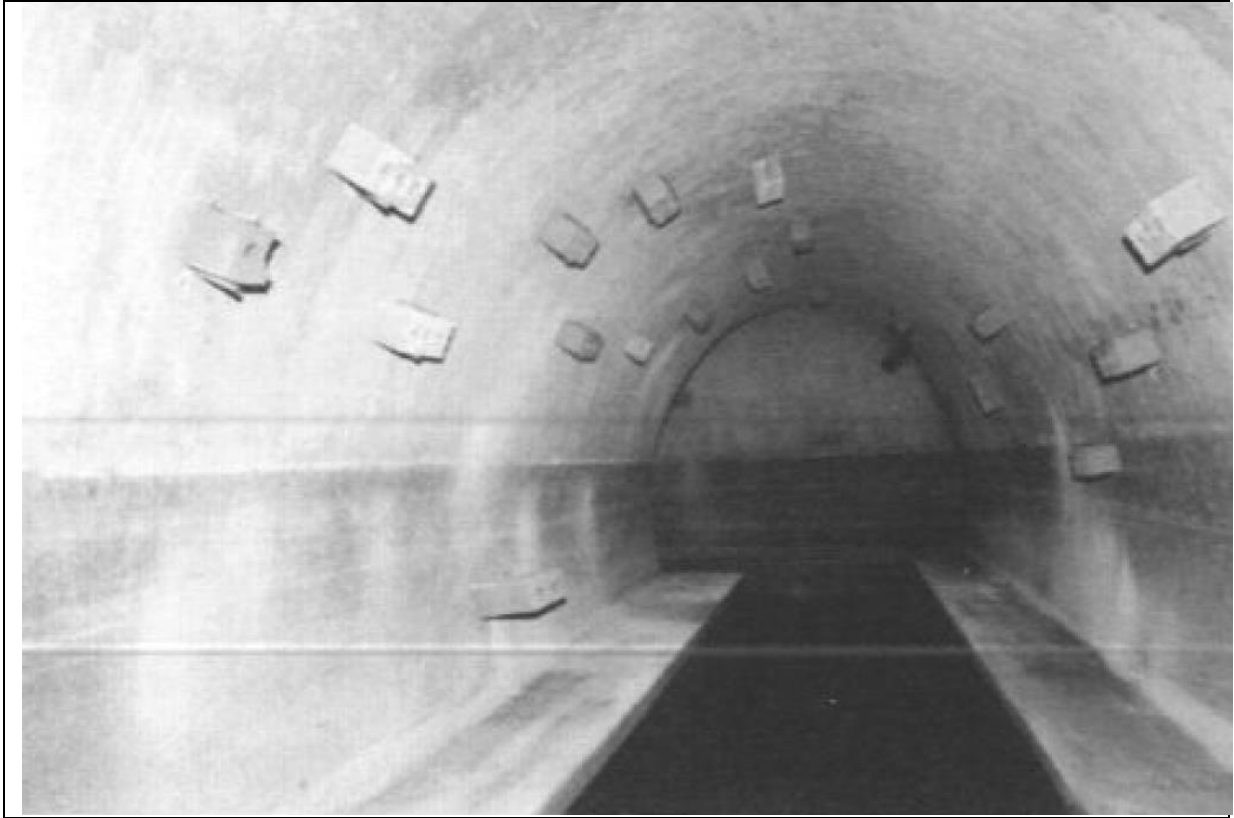
Wat betreft de meldingen uit het Centrale Archeologische Inventaris (CAI) rondom het onderzoeksgebied blijkt opnieuw, dat deze zone historisch werd gekenmerkt door een uitgesproken agrarisch karakter. Her en der liggen er in het landschap grotere en kleinere hoeves verspreid, een kasteel en enkele mottes. In het centrum van Overijse, iets ten noord-westen van het onderzoeksgebied, bevindt zich de kerk. Opvallend is de grote hoeveelheid meldingen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied van constructies uit de Late Middeleeuwen.

Hoewel de aanwezigheid van potentiële prehistorische en Romeinse sporen en vondsten niet valt uit te sluiten, lijkt het er toch sterk op, dat de aandacht vooral gevestigd moet worden op archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen. Het onderzoeksgebied is helemaal omgeven met archeologische sites uit die tijd, hetgeen ook laat vermoeden, dat er binnen het onderzoeksgebied archeologische sporen en resten uit de Late Middeleeuwen aanwezig zijn. Voor het onderzoeksgebied geldt alvast een hoge verwachting voor sites uit de Late Middeleeuwen.

De aanwezigheid van een 20ste eeuwse schuilkelder in het onderzoeksgebied betekent, dat het onderzoeksgebied in druk bewoond gebied ligt. Het valt dan ook te verwachten, dat er ook sporen en vondsten uit de Nieuwe en Nieuwste Tijd te verwachten zijn. Het onderzoeksgebied heeft duidelijk een interessante bewoningsgeschiedenis.

4.1.4 ANDERE HISTORISCHE OF ARCHEOLOGISCHE BRONNEN

Opvallend is ook de bunker (ID = 162304) die zich onder het onderzoeksgebied bevindt. Het betreft hier één van de negen gekende schuilkelders van Overijse onder de tuin van het toenmalige gesticht van ouderlingen (Aertsen 2013). De schuilkelder zelf is nog steeds eigendom van de gemeente Overijse en werd in 2013 helemaal opgeknapt en voorzien van een nieuwe deur. Deze schuilkelder (Figuur 27) werd ingericht als winterverblijfplaats voor vleermuizen (Aertsen 2013).

Figuur 27: De schuilkelder onder het onderzoeksgebied (Bron: Aertsen 2013 – Foto: Fred Vanwezer)

4.1.5 BELGISCH MOLENBESTAND MOLENS

Er is geen molenerfgoed gekend in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied.

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.2.1 FRICXKAART (CA. 1712)

Op de kaart van Fricx wordt de omgeving van het onderzoeksgebied slechts heel summier aangeduid (Figuur 28). Door het gebrek aan detaillering is de Fricxkaart verder weinig relevant voor dit onderzoek.

Figuur 28: Fricxkaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

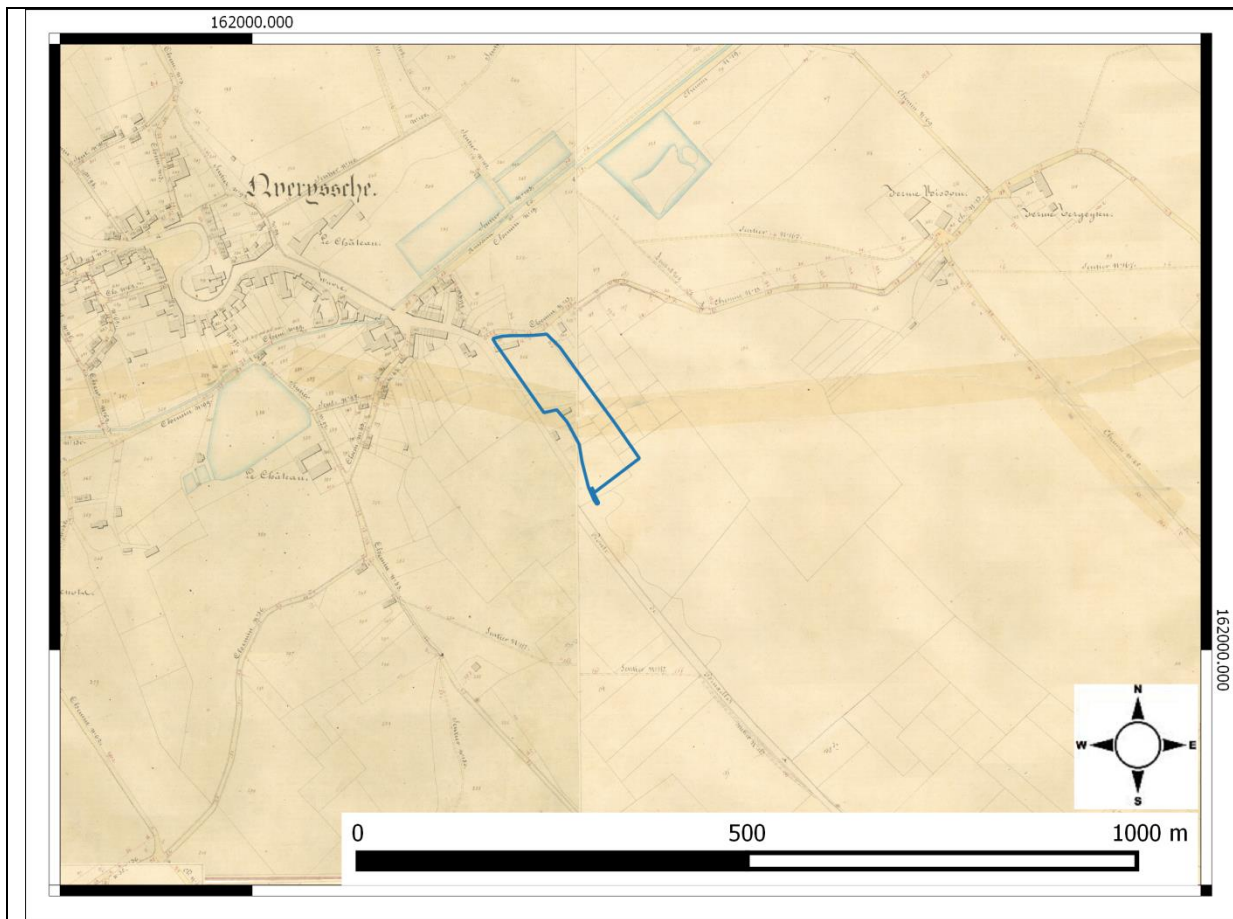
De Ferrariskaart geeft ook het onderzoeksgebied weer (Figuur 29), dat ten zuiden-oosten van het centrum van Overijse is gelegen. Ook hier wordt het beeld van een agrarisch gebied duidelijk bevestigd. In het noorden van het onderzoeksgebied bevinden zich twee gebouwen.

Figuur 29: Ferrariskaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Toen in 1841 de 'Wet op de buurtwegen' van kracht werd, wilde de wetgever ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Al deze buurtwegen werden opgetekend in de Atlas der Buurtwegen. De Atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (*sentiers*). De Atlas der Buurtwegen geeft voor de situatie in het onderzoeksgebied geen opmerkelijke verandering weer (Figuur 30). Het onderzoeksgebied bestond ook uit akkers en was op dat ogenblik in het noorden nog steeds bebouwd. Centraal in het onderzoeksgebied zien we nu ook bebouwing verschijnen.

Figuur 30: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

De kaart van Vandermaelen uit ca. 1846 geeft een nagenoeg gelijkaardige situatie weer als op de Atlas der Buurtwegen (Figuur 31). Veelal rurale omgeving met velden en akkerlanden en enkel dichtere bebouwing in de dorpskern van Overijse zoals ook op de oudere kaarten te zien was. Blijkbaar was het onderzoeksgebied op dat ogenblik nog steeds bebouwd.

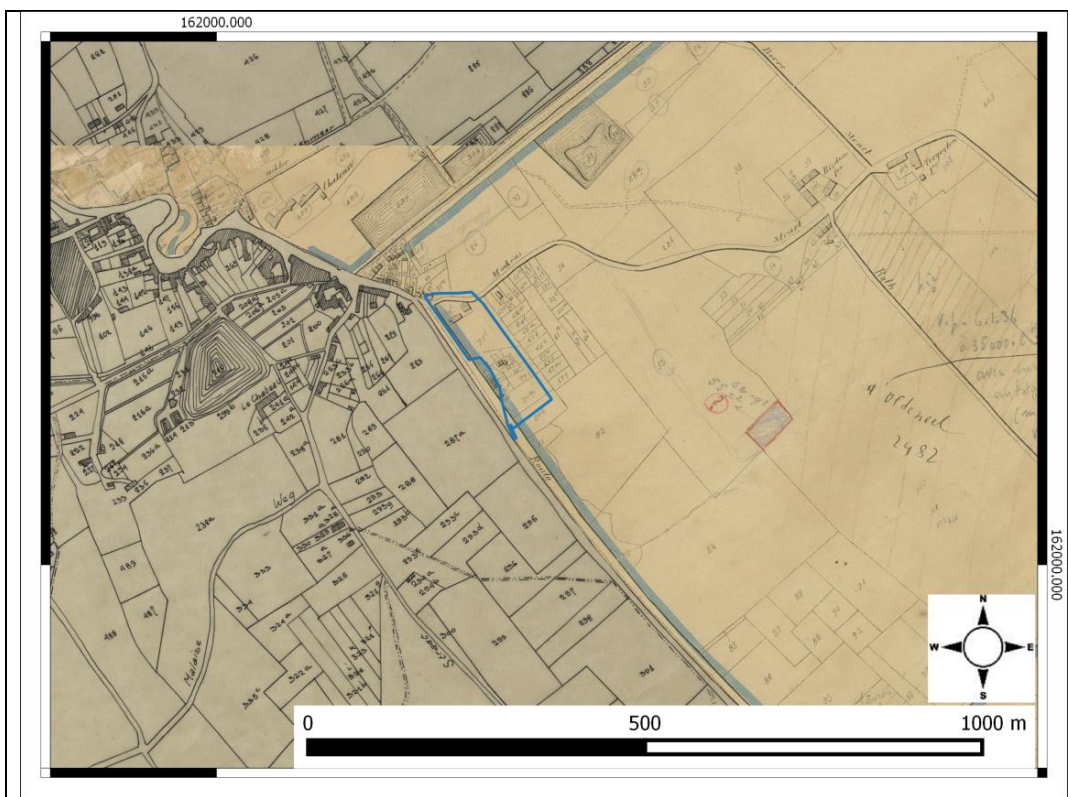
De verschillende historische cartografische bronnen tonen duidelijk aan, dat het onderzoeksgebied een redelijk complexe bewoningsgeschiedenis kent. Eerst zien we vanaf de 18de eeuw bewoning verschijnen in het noorden van het onderzoeksgebied. Vervolgens zien we vanaf de vroege 19de eeuw ook bewoning verschijnen in het centrale deel van het onderzoeksgebied. Het is onduidelijk wat de functie van deze bewoning is. Wel blijken er een aantal tuintjes achter de gebouwen te zijn aangelegd.

Het is duidelijk, dat we hier met een lacune in de kennis zitten. Het zou hoe dan ook interessant zijn om de bewoningsgeschiedenis in het onderzoeksgebied nader te onderzoeken.

Figuur 31: Vandermaelen kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

4.2.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

Figuur 32: Popp kaart met aanduiding van het studiegebied (blauw) (Geopunt 2017)

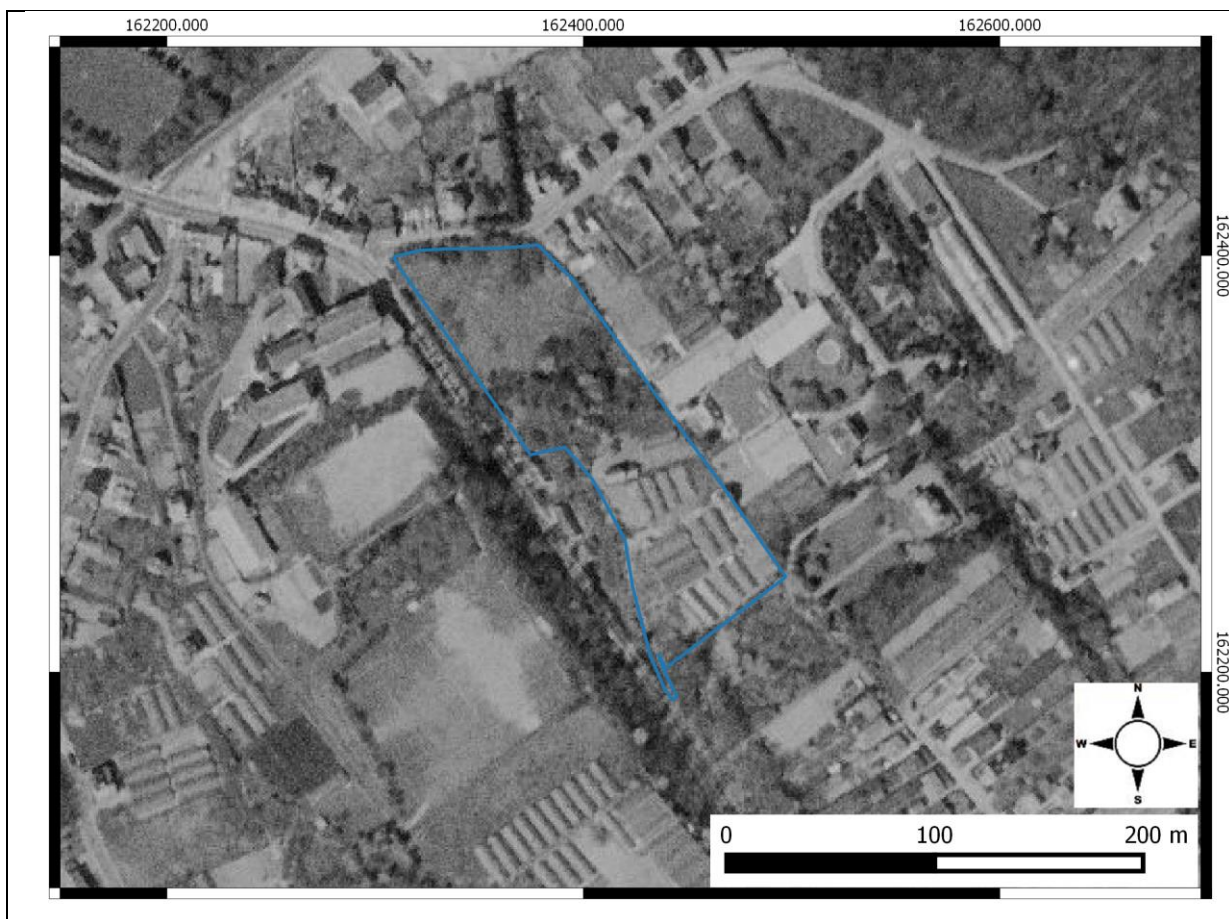
Ook de Poppkaart (Figuur 32) geeft een ongewijzigde situatie weer.

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

De omgeving van het onderzoeksgebied heeft sinds de 19de eeuw een duidelijke ontwikkeling doorgemaakt (Figuur 33-35). Waar in de 19de eeuw het onderzoeksgebied en de ruime omgeving een duidelijk agrarisch karakter hadden, zien we op de orthofotomozaïek 1971 rondom het onderzoeksgebied een aantal structuren staan. In het noordelijke gedeelte is de bebouwing verdwenen. In het centrale deel staan er nu bomen. In het zuidelijke deel hebben we waarschijnlijk met een site van een serrist te maken.

In dit deel van het onderzoeksgebied blijken er een 10-tal serres voor de druiventeelt te staan. Naast Hoeilaart is Overijse één van de centra van de druiventeelt in Vlaams-Brabant. In 1962 kwam de Euromarkt tot stand, hetgeen een harde klap betekende voor de Belgische tafeldruif. Het aantal serres zou geleidelijk verminderen want de teelt werd minder rendabel en opvolgers ontbraken vaak. In 1990 telde Overijse zelf nog 2.717 serres, waarvan 1.680 druivenserres (Cleeremans 1995).

Op de orthofotomozaïek 1979-1990 zien we, dat er slechts nog twee serres in het onderzoeksgebied overblijven. Vervolgens zien we hoe op de orthofotomozaïek van 2013-2015 alle serres uit het onderzoeksgebied zijn verdwenen en hoe de bomen het terrein langzaam weer inpalmen. Wel verschijnt er een grote loods in het centrale deel van het onderzoeksgebied.

Figuur 33: Orthofotomozaïek (grootschalige winteropnamen, zwart-wit 1971) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

Figuur 34: Orthofotomosaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 1979-1990) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

Figuur 35: Orthofotomosaïek (grootschalige winteropnamen, kleur 2013-2015) met aanduiding studiegebied (blauw) (bron: Geopunt 2017)

5 GEMOTIVEERD ADVIES

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke, historische en archeologische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de potentiële archeologische vindplaatsen ter hoogte van het onderzoeksgebied. Uit het onderzoek blijkt, dat het gebied relatief weinig archeologische sporen en vondsten kent uit de Prehistorie. Zowel het Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum en de Metaaltijden zijn blinde vlekken op de kaart. Het weinige dat uit deze perioden gevonden is, betreft vooral losse vondsten die van de akkers werden geraapt. Wat betreft het bouwkundig erfgoed rondom het onderzoeksgebied kunnen we stellen, dat deze zone gekenmerkt werd door een uitgesproken agrarisch karakter. Her en der liggen er in het landschap grotere en kleinere hoeves verspreid. Ook zijn er een kasteel en mottes te vinden. De meeste van deze gebouwen stammen uit de Late Middeleeuwen.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

5.2.1 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR HET ONDERZOEKSGBIED

- Wat het Paleolithicum, het Mesolithicum, het Neolithicum en de Metaaltijden betreft, kan niet uitgesloten worden, dat er resten en sporen aangetroffen kunnen worden. Alleen is de verwachting laag aangezien er tot op heden in de omgeving van het onderzoeksgebied nog geen substantiële aanwijzingen zijn geregistreerd voor activiteiten in die perioden. Puur op basis van de geologische waarnemingen kan de aanwezigheid van dergelijke resten echter niet worden uitgesloten.
- Tijdens de Romeinse Tijd komt het gebied tot ontwikkeling. Daarom is de verwachting matig voor Romeinse vondsten. Na het verdwijnen van de Romeinse bewoning in het midden van de vierde eeuw werd de ruime omgeving rondom het onderzoeksgebied gedurende de Vroege-Middeleeuwen verlaten en was er vermoedelijk geen bewoning aanwezig, hetgeen tot een lage archeologische verwachting leidt.
- Het onderzoeksgebied werd waarschijnlijk rond de 13de eeuw ingeschakeld in de landbouwactiviteiten rondom Overijse. Her en der liggen er in het landschap grotere en kleinere hoeves verspreid, een kasteel en enkele mottes. In het centrum van Overijse bevindt zich de kerk. Opvallend is dus de grote hoeveel meldingen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied van constructies uit de Late Middeleeuwen. Voor de Late Middeleeuwen gaan we dus van een hoge archeologische verwachting uit.
- In de 18de en 19de eeuw zien we dan bewoning verschijnen in het noordelijk en centrale deel van het plangebied. Dit blijkt zowel uit de cartografische en als de fotografische bronnen. In de 20ste eeuw zal zich een serrist in het zuidelijke deel van het terrein vestigen, hetgeen door de luchtfotografie werd aangetoond. Ook voor de Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd geldt dus een hoge archeologische verwachting.
- Alles wijst erop, dat het onderzoeksgebied, net ten zuidwesten van het centrum van Overijse, een interessante bewoningsgeschiedenis achter de rug heeft.

De reeds aangelegde en intussen weer verwijderde bebouwing (17de-20ste eeuw) en infrastructuur heeft waarschijnlijk een kleine impact gehad op het potentiële, archeologische archief en maakt intussen zelf deel uit van het archeologische bodemarchief. Echter, de geplande werken waarvoor nu een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, zullen een grote impact hebben op de potentiële archeologische resten en sporen die in het onderzoeksgebied nog aanwezig kunnen zijn.

De geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, omvatten in hoofdzaak een verkaveling, bebouwing en de voorzieningen aangaande de aanpalende weg. Gegevens over de werfinrichting zijn nog niet gekend, maar er kan vanuit gegaan worden, dat de werf op het terrein zelf gerealiseerd zal worden, met onder meer betreden met zwaar materieel (kranen), tijdelijke stockage van afgegraven grond, etc.

De landschappelijke, archeologische en historische gegevens die verzameld zijn in deze bureaustudie maken in vergelijking met de bekende gegevens over bodemverstoringen, dat het **potentieel tot kennisvermeerdering zeer reëel is. Een kosten-baten afweging pleit daarom voor verder archeologisch vooronderzoek.** Verder vooronderzoek is noodzakelijk om na te gaan of de verwachte archeologische resten en sporen daadwerkelijk aanwezig zijn in het onderzoeksgebied, of er andere sporen aanwezig zijn, wat hun aard en bewaringstoestand is, en wat het kennispotentieel is. Aangezien het feit, dat het onderzoeksgebied gedeeltelijk verhard en met bomen beplant is, wordt geopteerd voor een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek in **uitgesteld traject**.

5.2.2 ANTWOORDEN OP DE ONDERZOEKSVRAGEN

Het bureauonderzoek biedt volgende antwoorden op de onderzoeksvragen:

- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?

Het onderzoeksgebied maakte tijdens de Prehistorie deel uit van het natuurlijke landschap. Vanaf de Romeinse Tijd wordt het gebied langzaamaan ontgonnen en aangepast door de mens. In de Vroege Middeleeuwen kent het gebied een terugval. Alles wijst erop, dat het natuurlijke landschap pas definitief sinds de Nieuwe Tijd in een antropogeen cultuurlandschap veranderde.

- Hoe verhouden de gekende archeologische sites in de buurt zich tot het landschap?

We hebben in en rondom het onderzoeksgebied te maken met een typisch 'hoevenlandschap'. Dit betekent een relatief open landschap met akkers en weiland en her en der verstrooid een reeks grotere en kleinere hoeves. Ook kunnen er in een dergelijk 'hoevenlandschap' kapelletjes en sporadisch een kasteel worden aangetroffen. Deze hoeves stonden in functie van de bevoorrading van de omliggende steden.

- Is de bodemopbouw in het onderzoeksgebied intact, gedeeltelijk of volledig verstoord?

Er kan verwacht worden, dat het onderzoeksgebied sporadisch in gebruik was als landbouw/weidegrond. Vanaf de Nieuwe Tijd is er zeker een continu gebruik als landbouwgebied geattesteerd. In de 19de en 20ste eeuw werd het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied hoofdzakelijk gebruikt voor de serreteelt van de Belgische tafeldruif. In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied moet het zogenaamde 'gesticht van ouderlingen' bestaan hebben. Restant van dit 'gesticht' is de schuilkelder die zich onder het nu gesloopte gebouw bevond.

- Wat is de bewaringstoestand van deze sites?

De bewaringstoestand van de schuilderkelder is uitstekend. Het bureauonderzoek kon echter geen uitsluitsel geven aangaande de bewaringstoestand van andere potentiële archeologische sporen en vondsten in het onderzoeksgebied.

- Wat zijn de karakteristieken van deze sites?

Het bureauonderzoek kon geen uitsluitsel geven aangaande de karakteristieken van de nog onbekende, potentiële archeologische sporen en vondsten in het onderzoeksgebied.

- Wat betekent dit voor het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?

Waarschijnlijk kunnen er prehistorische resten in het onderzoeksgebied worden aangetroffen, maar daarvoor is de verwachting eerder laag. Voor de Metaaltijden is de verwachting ook laag. Voor de Romeinse Tijd is de verwachting matig. Voor de Vroege Middeleeuwen geldt een lage verwachting, maar voor de Late Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd moeten we van een hoge verwachting uitgaan.

- Welke impact hebben de voorziene werken op de bodem?

De reeds aangelegde en intussen weer verwijderde bebouwing (17de-20ste eeuw) en infrastructuur heeft waarschijnlijk een kleine impact gehad op het potentiële, archeologische archief en maakt intussen zelf deel uit van het archeologische bodemarchief. Echter, de geplande werken waarvoor nu een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, zullen een grote impact hebben op de potentiële archeologische resten en sporen die in het onderzoeksgebied nog aanwezig kunnen zijn

De geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag zal worden ingediend, omvatten in hoofdzaak een verkaveling, bebouwing en de voorzieningen aangaande de aanpalende weg. Gegevens over de werfinrichting zijn nog niet gekend, maar er kan vanuit gegaan worden, dat de werf op het terrein zelf gerealiseerd zal worden, met onder meer betreden met zwaar materieel (kranen), tijdelijke stockage van afgegraven grond, *etc.*

Er is op basis van het bureauonderzoek nog onvoldoende informatie aanwezig aangaande de aanwezigheid en bewaringstoestand van het archeologisch erfgoed, maar de impact van de geplande bouwwerken hierop is relatief groot over het gehele onderzoeksgebied.

- Is verder archeologisch vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

De landschappelijke, archeologische en historische gegevens die verzameld zijn in deze bureaustudie maken in vergelijking met de bekende gegevens over bodemverstoringen, dat het potentieel tot kennisvermeerdering zeer reëel is. Een kosten-baten afweging pleit daarom voor verder archeologisch vooronderzoek. Verder vooronderzoek is noodzakelijk om na te gaan of de verwachte archeologische resten en sporen daadwerkelijk aanwezig zijn in het onderzoeksgebied, of er andere sporen aanwezig zijn, wat hun aard en bewaringstoestand is, en wat het kennispotentieel is. Aangezien het feit, dat het onderzoeksgebied gedeeltelijk verhard en met bomen beplant is, wordt gopteerd voor een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject.

5.3 SAMENVATTING

In opdracht van de initiatiefnemer van een bouwproject werd door ABO NV een archeologische bureaustudie uitgevoerd. Het archeologische bureauonderzoek ging na op basis van beschikbare bronnen welke informatie voorhanden was over de aan- of afwezigheid van archeologische sites, de aard daarvan, de relatie met het (historische) landschap en de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige erfgoed.

Op basis van historische, cartografische, landschappelijke en archeologische gegevens konden indicaties bekomen worden over de mogelijke aard van een archeologische site, maar kon geen definitief uitsluitel gegeven worden over de effectieve aanwezigheid daarvan. Archeologisch onderzoek in de nabije omgeving geeft aan, dat er potentieel is voor archeologische resten en sporen uit het Paleolithicum, het Mesolithicum, het Neolithicum, de Metaaltijden en de Vroege Middeleeuwen laag is. De verwachting voor de Romeinse Tijd is matig, voor de Late Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd is de verwachting hoog. De impact van de geplande bouwwerken op het archeologisch archief is groot over het gehele onderzoeksgebied. Verder archeologisch vooronderzoek is dan ook noodzakelijk om de archeologische verwachting te toetsen.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyms	Director		14 maart 2017
Patrick Hambach	Director		14 maart 2017
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		14 maart 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		14 maart 2017

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

Aertsen, W. 2013. Schuilkelder uit WO II omgebouwd tot schuilplaats voor vleermuizen. *Zoniën* 37, 4: 181-208.

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Dorpskern Overijse, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302503> (geraadpleegd op 14 februari 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Dorpskern Overijse, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302503> (geraadpleegd op 15 februari 2017).

Bogemans, F. 2007: Kaartblad 29 Kortrijk. Toelichtingen bij de quartairgeologische kaart van België – Vlaams gewest. Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2017.

Cleeremans, F. 1995. Het Druivenmuseum in Overijse. *Vlaanderen* 44: 30-32.

Denewet L., Molenecho's, molenbestand 2017: [Online], <http://www.molenechos.org/index>. (geraadpleegd op 14 februari 2017).

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 14 februari 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto 2015, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 februari 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 februari 2017).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 februari 2017).

Goosens, E. 2007. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 33 Sint-Truiden.

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2016

Laga, P ; Louwye, S. & Geets, S. (2001) Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium), *Geologica Belgica* 4(1-2), p. 135-152.

Maréchal, R. & Laga, P. (1988) Voorstel Lithostratigrafische indeling van het Paleogeen: Nationale Commissies voor Stratigrafie, 207.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 10 februari 2017).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

DEEL 2 BIJLAGEN
